

ಕರ್ನಾಟಕವು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪರಂಪರೆ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದೆ. ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ಇಲ್ಲಿನ ಜನಜೀವನ ವಿವಿಧತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಒಂದೊಂದು ಪ್ರದೇಶವೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶೇಷವಾದ ಶೈಲಿಯ ಭಾಷೆ, ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ದಖನ್ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯ ನಡುಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಅನೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತೋರುವ ಜನರು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವನ್ನು “ಮಾನವ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ” ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ದ್ರಾವಿಡರು ಮತ್ತು ಇಂಡೋ-ಆರ್ಯನ್ ಜನಾಂಗಗಳ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಂಗಡಗಳ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನಾಳಿದ ಮುಸ್ಲಿಂ ರಾಜ ವಂಶಗಳಿಂದ ತುರುಷ್ಕರು, ಆಫ್ಘನ್ನರು ಮತ್ತು ಮಧ್ಯ ಪ್ರಾಚ್ಯದ ಅನೇಕ ಜನಾಂಗೀಯರು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಗೋವಾಕ್ಕಿರುವ ಸಾಮೀಪ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ನೀಗ್ರೋ ಗುಲಾಮರೇ ಮುಂತಾದವರು, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಮುಂತಾದ ಗಡಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ಈ ಜನರನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ದಶಕಗಳಿಂದೀಚೆಗೆ ಟಿಬೆಟಿಯನ್ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ನೆಲೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿವೆ. ರಾಜ್ಯದ ಕರಾವಳಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ನೆಲೆಸಿರುವ ನವಾಯತರು ಮೂಲತಃ ಅರೇಬಿಯಾದಿಂದ ಬಂದವರು. ಇಲ್ಲಿನ ಕ್ರೈಸ್ತ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಯುರೋಪಿಯನ್ ಜನಾಂಗದ ಶಾರೀರಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಗೋಚರಿಸಲು ಗೋವಾದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸುತ್ತಿದ್ದುದೇ ಕಾರಣ. ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಗೋವಾದ ಕ್ರೈಸ್ತರು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿರುವುದೂ ನಿಜ. ಕನ್ನಡ ಕರಾವಳಿಯ ಜನರು ಅರಬ್ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳೊಡನೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಪರ್ಕಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಅವರು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಬೆರೆಯಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವು. ಇವೆಲ್ಲವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಮಲಿನಗೊಳ್ಳದೇ ಉಳಿದಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ದೇಶೀಯ ಜನರು, ವಿವಿಧ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಂದೋಲನ, ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ರೂಢಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಇಂದಿನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿವೆ.

ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಅಧ್ಯಯನ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ (ತಾತ್ಕಾಲಿಕ) ೧,೯೧,೭೯೧ ಚ.ಕಿ.ಮೀ.ನಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು, ೩,೧೦,೫೭,೭೪೨ ಪುರುಷರು ಮತ್ತು ೩,೦೦,೭೨,೯೬೨ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ಒಟ್ಟು ೬,೧೧,೩೦,೭೦೪ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಅದೇ ಜನಗಣತಿ ವರದಿ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕ

ರಾಜ್ಯವು, ಭಾರತ ಗಣರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ೨೮ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು (ದೆಹಲಿ ನಗರ ಪ್ರದೇಶವೂ ಸೇರಿದಂತೆ) ೭ ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಮತ್ತು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ೯ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ಭಾರತದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ (೧,೨೧,೦೧,೯೩,೪೨೨)ಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಾಲು ಶೇ.೫.೦೫ರಷ್ಟಿದೆ. ೨೦೦೧-೨೦೧೧ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ೮೨,೮೦,೧೪೨ ರಷ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ, ೧೯೧೧-೨೧ ರ ನಡುವೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಫ್ಲೇಟ್, ಶೀತ ಜ್ವರ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ೧೯೨೧ ಮತ್ತು ೧೯೩೧ರ ನಡುವಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಕೇವಲ ಹತ್ತುವರೆ ಲಕ್ಷದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ೧೯೫೧ ಮತ್ತು ನಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ವೃದ್ಧಿದರವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಸಾಗಿತು. ಜನಸಂಖ್ಯಾ ವೃದ್ಧಿದರವು ೧೯೮೧-೧೯೯೧ರ ನಡುವಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨೧.೧೨ ರಷ್ಟಾಗಿತ್ತು. [ಗ್ರಾಮೀಣ ೧೭.೬೫ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶ ೨೯.೬೨]; ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಶಕವಾದ ೧೯೭೧-೮೧ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿದರವು ಶೇ.೨೬.೭೬ ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಇದು ೧೯೯೧-೨೦೦೧ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶೇ. ೧೭.೫೦ರಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಸಿಯಿತು. [ಗ್ರಾಮೀಣ ೧೯.೦೭ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶ ೫೦.೬೫]. ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯು ಶೇ.೩೫.೧೦ರಷ್ಟು ವೃದ್ಧಿದರವನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದರೆ ಹೊಸತಾಗಿ ರಚಿತವಾದ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ [೧೯೯೭]ಯು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಎನ್ನಲಾದ ಶೇ. ೭.೧೦ರಷ್ಟು ವೃದ್ಧಿದರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ದಾಖಲಿಸಿತ್ತು.

ರಾಜ್ಯದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯಾ ವೃದ್ಧಿ: ೨೦೦೧-೨೦೧೧ರ ದಶಕ

ಜಿಲ್ಲೆ	ಜನಸಂಖ್ಯೆ	ಶೇಕಡಾ
ಬೆಳಗಾಂ	೨೭,೭೮,೪೩೯	೧೩.೩೮
ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೧೮,೯೦,೮೨೬	೧೪.೪೬
ಬಿಜಾಪುರ	೨೧,೭೫,೧೦೨	೨೦.೩೮
ಬೀದರ್	೧೭,೦೦,೦೧೮	೧೩.೧೬
ರಾಯಚೂರು	೧೯,೨೪,೭೭೩	೧೫.೨೭
ಕೊಪ್ಪಳ	೧೩,೯೧,೨೯೨	೧೬.೩೨
ಗದಗ	೧೦,೬೫,೨೩೫	೯.೬೧
ಧಾರವಾಡ	೧೮,೪೬,೯೯೩	೧೫.೧೩
ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	೧೪,೩೬,೮೪೭	೬.೧೫
ಹಾವೇರಿ	೧೫,೯೮,೫೦೬	೧೧.೦೮
ಬಳ್ಳಾರಿ	೨೫,೩೨,೩೮೩	೨೪.೯೨
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೧೬,೬೦,೩೭೮	೯.೩೯
ದಾವಣಗೆರೆ	೧೯,೪೬,೯೦೫	೮.೭೧
ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೭,೫೫,೫೧೨	೬.೮೮
ಉಡುಪಿ	೧೧,೭೭,೯೦೮	೫.೯೦

ಜಿಲ್ಲೆ	ಜನಸಂಖ್ಯೆ	ಶೇಕಡಾ
ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	೧೧,೩೭,೭೫೩	-೦.೨೮
ತುಮಕೂರು	೨೬,೮೧,೪೪೯	೩.೭೪
ಬೆಂಗಳೂರು	೯೫,೮೮,೯೧೦	೪೬.೬೮
ಮಂಡ್ಯ	೧೮,೦೮,೬೮೦	೨.೫೫
ಹಾಸನ	೧೭,೭೬,೨೨೧	೩.೧೭
ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	೨೦,೮೩,೬೨೫	೯.೮೦
ಕೊಡಗು	೫,೫೪,೭೬೨	೧.೧೩
ಮೈಸೂರು	೨೯,೯೪,೭೪೪	೧೩.೩೯
ಚಾಮರಾಜನಗರ	೧೦,೨೦,೯೬೨	೫.೭೫
ಗುಲಬರ್ಗಾ	೨೫,೬೪,೮೯೨	೧೭.೯೪
ಯಾದಗಿರಿ	೧೧,೭೨,೯೮೫	೨೨.೬೭
ಕೋಲಾರ	೧೫,೪೦,೨೩೧	೧೧.೦೪
ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ	೧೨,೫೪,೩೭೭	೯.೧೭
ಬೆಂಗಳೂರು(ಗ್ರಾ)	೯,೮೭,೨೫೭	೧೬.೦೨
ರಾಮನಗರ	೧೦,೮೨,೭೩೯	೫.೦೬

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಂಭಿಂಢ ೨೦೧೧ರವರೆಗೆ ದಶವಾರ್ಷಿಕ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಮುಂದೆ ನೀಡಿದೆ.

ಜನಗಣತಿ ವರ್ಷ	ಜನಸಂಖ್ಯೆ	ದಶಕದ ಬೆಳವಣಿಗೆ		ಸಂಚಿತ ವೃದ್ಧಿ
		ನಿಖರ	ಶೇಕಡಾವಾರು	
೧೯೦೧	೧,೩೦,೫೪,೭೫೪	-	-	-
೧೯೧೧	೧,೩೫,೨೫,೨೫೧	೪,೭೦,೪೯೭	೩.೬೦	೩.೬೦
೧೯೨೧	೧,೩೩,೭೭,೫೯೯	-೧,೪೭,೬೫೨	-೧.೦೯	೨.೪೭
೧೯೩೧	೧,೪೬,೩೨,೯೯೨	೧೨,೫೫,೩೯೩	೯.೩೮	೧೨.೦೯
೧೯೪೧	೧,೬೨,೫೫,೩೬೮	೧೬,೨೨,೩೭೬	೧೧.೦೯	೨೪.೫೨
೧೯೫೧	೧,೯೪,೦೧,೯೫೬	೩೧,೪೬,೫೮೮	೧೯.೩೬	೪೮.೬೨
೧೯೬೧	೨,೩೫,೮೬,೭೭೨	೪೧,೮೪,೮೧೬	೨೧.೫೭	೮೦.೬೮
೧೯೭೧	೨,೯೨,೯೯,೦೧೪	೫೭,೧೨,೨೪೨	೨೪.೨೨	೧೨೪.೪೩
೧೯೮೧	೩,೭೧,೩೫,೭೧೪	೭೮,೩೬,೭೦೦	೨೬.೭೫	೧೮೪.೪೬
೧೯೯೧	೪೪,೯೭,೭೨೦೧	೭೮,೪೧,೪೮೭	೨೧.೧೨	೨೪೪.೫೩
೨೦೦೧	೫,೨೮,೫೦,೫೬೨	೭೮,೭೩,೩೬೧	೧೭.೫೧	೩೦೪.೮೪
೨೦೧೧	೬,೧೧,೩೦,೭೦೪	೮೨,೮೦,೧೪೨	೧೫.೬೭	೩೬೮.೨೬

೨೦೦೧ ಹಾಗೂ ೨೦೧೧ರ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಪುರುಷರು, ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಗೂ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣ.

ಕ್ರ. ಸಂ	ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	೨೦೦೧			೨೦೧೧		
		ಒಟ್ಟು	ಪುರುಷರು	ಮಹಿಳೆಯರು	ಒಟ್ಟು	ಪುರುಷರು	ಮಹಿಳೆಯರು
	ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ	೫೨೮೫೦೫೬೨	೨೫೭೧೬೯೧೮	೨೭೧೩೩೬೪೪	೬೧೧೩೦೭೦೪	೩೧೦೫೭೭೪೨	೩೦೦೭೨೯೬೨
೧	ಬೆಂಗಳೂರು	೬೫೩೭೧೨೪	೩೪೨೬೫೯೯	೩೧೧೦೫೨೫	೯೫೮೮೯೧೦	೫೦೨೫೪೯೮	೪೫೬೩೪೧೨
೨	ಬೆಂ(ಗ್ರಾ)	೮೫೦೯೬೮	೪೩೭೪೮೯	೪೧೩೪೭೯	೯೮೭೨೫೭	೫೦೭೫೧೪	೪೭೯೭೪೩
೩	ರಾಮನಗರ	೧೦೩೦೫೪೬	೫೨೪೬೯೪	೫೦೫೮೫೨	೧೦೮೨೭೩೯	೫೪೮೦೬೦	೫೩೪೬೭೯
೪	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೧೫೧೭೮೯೬	೭೭೬೨೨೧	೭೪೧೬೭೫	೧೬೬೦೩೭೮	೮೪೩೪೧೧	೮೧೬೯೬೭
೫	ದಾವಣಗೆರೆ	೧೭೯೦೯೫೨	೯೧೭೭೦೫	೮೭೩೨೪೭	೧೯೪೬೯೦೫	೯೮೯೬೦೨	೯೫೭೩೦೩
೬	ಕೋಲಾರ	೧೩೮೭೦೬೨	೭೦೧೬೭೭	೬೮೫೩೮೫	೧೫೪೦೨೩೧	೭೭೯೪೦೧	೭೬೦೮೩೦
೭	ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ	೧೧೪೯೦೦೭	೫೮೪೫೧೬	೫೬೪೪೯೧	೧೨೫೪೩೭೭	೬೩೭೫೦೪	೬೧೬೮೭೩
೮	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೬೪೨೫೪೫	೮೩೦೫೯೯	೮೧೧೯೮೬	೧೭೫೫೫೧೨	೮೭೯೮೧೭	೮೭೫೬೯೬
೯	ತುಮಕೂರು	೨೫೮೪೭೧೧	೧೩೧೮೦೧	೧೨೭೦೯೧೦	೨೬೮೧೪೪೯	೧೩೫೪೭೭೦	೧೩೨೬೬೭೯
೧೦	ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	೧೧೪೦೯೦೫	೫೭೪೯೧೧	೫೬೫೯೯೪	೧೧೩೭೭೫೩	೫೬೭೪೮೩	೫೭೦೨೭೦
೧೧	ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	೧೮೯೭೭೩೦	೯೩೮೪೩೪	೯೫೯೨೯೬	೨೦೮೩೬೨೫	೧೦೩೨೫೭೭	೧೦೫೧೦೪೮
೧೨	ಉಡುಪಿ	೧೧೧೨೨೪೩	೫೨೨೨೩೧	೫೯೦೦೧೨	೧೧೭೭೯೦೮	೫೬೨೮೯೬	೬೧೫೧೧೨

೧೩	ಹಾಸನ	೧೭೨೧೬೬೯	೮೫೯೦೮೬	೮೬೨೫೮೩	೧೭೭೬೨೨೧	೮೮೫೮೦೭	೮೯೦೪೧೪
೧೪	ಕೊಡಗು	೫೪೮೫೬೧	೨೭೪೮೩೧	೨೭೩೭೩೦	೫೫೪೭೬೨	೨೭೪೭೨೫	೨೮೦೦೩೭
೧೫	ಮಂಡ್ಯ	೧೭೬೩೭೦೫	೮೮೮೦೩೪	೮೭೫೬೭೧	೧೮೦೮೬೮೦	೯೦೯೪೪೧	೮೯೯೨೩೯
೧೬	ಮೈಸೂರು	೨೬೪೧೦೨೭	೧೩೪೪೬೭೦	೧೨೯೬೩೫೭	೨೯೯೪೭೪೪	೧೫೧೧೨೦೬	೧೪೮೩೫೩೮
೧೭	ಜಾಮರಾಜನಗರ	೯೬೫೪೬೨	೪೮೯೯೪೦	೪೭೫೫೨೨	೧೦೨೦೯೬೨	೫೧೩೩೫೯	೫೦೭೬೦೩
೧೮	ಬೆಳಗಾವಿ	೪೨೧೪೫೫	೨೧೫೦೦೯೦	೨೦೬೪೪೧೫	೪೭೭೮೪೩೯	೨೪೨೭೧೪೪	೨೩೫೧೩೩೫
೧೯	ಬಿಜಾಪುರ	೧೮೦೬೯೧೮	೯೨೬೪೨೪	೮೮೦೪೯೪	೨೧೭೫೧೦೨	೧೧೧೨೯೩೩	೧೦೬೨೧೪೯
೨೦	ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೧೬೫೧೮೯೨	೮೩೪೨೪೭	೮೧೭೬೪೫	೧೮೯೦೮೨೬	೯೫೨೯೦೨	೯೩೭೯೨೪
೨೧	ಧಾರವಾಡ	೧೬೦೪೨೫೩	೮೨೩೨೦೪	೭೮೧೦೪೯	೧೮೪೬೯೯೩	೯೩೯೧೨೭	೯೦೭೮೬೬
೨೨	ಗದಗ	೯೭೧೮೩೫	೪೯೩೫೩೩	೪೭೮೩೦೨	೧೦೬೫೨೩೫	೫೩೮೪೭೭	೫೨೬೭೫೮
೨೩	ಹಾವೇರಿ	೧೪೩೯೧೧೬	೭೪೦೪೬೯	೬೯೮೬೪೭	೧೫೯೮೫೦೬	೮೧೯೨೯೫	೭೭೯೨೧೧
೨೪	ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	೧೩೫೩೬೪೪	೬೮೬೮೭೬	೬೬೬೬೬೮	೧೪೩೬೮೪೭	೭೨೭೪೨೪	೭೦೯೪೨೩
೨೫	ಬಳ್ಳಾರಿ	೨೦೨೭೧೪೦	೧೦೨೯೭೧೪	೯೯೭೪೨೬	೨೫೩೨೩೮೩	೧೨೮೦೪೨೦	೧೨೫೧೯೮೧
೨೬	ಬೀದರ್	೧೫೦೨೩೩೩	೭೭೧೦೨೨	೭೩೧೩೫೧	೧೭೦೦೧೮೮	೮೭೦೮೫೦	೮೨೯೧೬೮
೨೭	ಗುಲಬರ್ಗಾ	೨೧೭೪೭೪೨	೧೧೧೦೪೪೨	೧೦೬೪೩೦೦	೨೫೬೪೮೯೨	೧೩೦೭೦೬೧	೧೨೫೭೮೩೧
೨೮	ರಾಯಚೂರು	೧೬೬೯೭೬೨	೮೪೧೮೪೦	೮೨೭೯೨೨	೧೯೨೪೭೭೩	೯೬೬೪೯೩	೯೫೮೨೮೦
೨೯	ಕೊಪ್ಪಳ	೧೧೯೦೮೯೯	೬೦೩೩೧೨	೫೯೨೭೭೭	೧೩೯೧೨೯೨	೭೦೧೪೭೯	೬೮೯೮೧೩
೩೦	ಯಾದಗಿರಿ	೯೫೬೧೮೦	೪೮೨೩೪೭	೪೭೩೮೩೩	೧೧೭೨೯೮೫	೫೯೧೧೦೪	೫೮೧೮೮೧

ಅಂಗಾನುಪಾತ

ಲಿಂಗಾನುಪಾತವೆಂದರೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ವಾಸವಿರುವ ಪ್ರತಿ ೧,೦೦೦ ಪುರುಷರಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸ್ತ್ರೀಯಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದೇ ಆಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಪ್ರಮಾಣ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

೧೯೦೧-೨೦೧೧ರವರೆಗಿನ ಪುರುಷರು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ನಡುವಿನ ಲಿಂಗಾನುಪಾತ (೧೦೦೦ ಪುರುಷರಿಗೆ)

ಜನಗಣತಿ ವರ್ಷ	ಪುರುಷರು	ಮಹಿಳೆಯರು	ಜನಗಣತಿ ವರ್ಷ	ಪುರುಷರು	ಮಹಿಳೆಯರು
೧೯೦೧	೧೦೦೦	೯೮೩	೧೯೬೧	೧೦೦೦	೯೫೯
೧೯೧೧	೧೦೦೦	೯೮೧	೧೯೭೧	೧೦೦೦	೯೫೭
೧೯೨೧	೧೦೦೦	೯೬೯	೧೯೮೧	೧೦೦೦	೯೬೩
೧೯೩೧	೧೦೦೦	೯೬೫	೧೯೯೧	೧೦೦೦	೯೬೦
೧೯೪೧	೧೦೦೦	೯೬೦	೨೦೦೧	೧೦೦೦	೯೬೫
೧೯೫೧	೧೦೦೦	೯೬೬	೨೦೧೧	೧೦೦೦	೯೬೮

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಾಸರಿ ಲಿಂಗಾನುಪಾತವು ಪ್ರತಿ ಸಾವಿರ ಪುರುಷರಿಗೆ ೯೬೫ ಇದ್ದು, ಇದು ೨೦೧೧ರಲ್ಲಿ ೯೬೮ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿ (ತಾತ್ಕಾಲಿಕ) ವರದಿಯಂತೆ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಲಿಂಗಾನುಪಾತವು ಕೆಳಗಿನಂತಿತ್ತು.

ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಲಿಂಗಾನುಪಾತ ಪ್ರಮಾಣ (೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ)

ಕ್ರ. ಸಂ	ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ಜನಸಾಂದ್ರತೆ ಪ್ರತಿ ಚ.ಕಿ.ಮೀ	ಲಿಂಗಾನುಪಾತ	ಲಿಂಗಾನುಪಾತ ೦-೬ ವಯೋಮಾನ
೧	ಬೆಂಗಳೂರು	೪೩೭೮	೯೦೮	೯೪೧
೨	ಬೆಂಗಳೂರು (ಗ್ರಾ)	೪೪೧	೯೪೫	೯೪೭
೩	ರಾಮನಗರ	೩೦೩	೯೭೬	೯೬೦
೪	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೧೯೭	೯೬೯	೯೩೩
೫	ದಾವಣಗೆರೆ	೩೨೯	೯೬೭	೯೩೧
೬	ಕೋಲಾರ	೩೮೪	೯೭೬	೯೫೫
೭	ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ	೨೯೮	೯೬೮	೯೪೫
೮	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೨೦೭	೯೫೫	೯೬೦
೯	ತುಮಕೂರು	೨೫೩	೯೭೯	೯೫೨
೧೦	ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	೧೫೮	೧೦೦೫	೯೬೩
೧೧	ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	೪೫೭	೧೦೧೮	೯೪೬
೧೨	ಉಡುಪಿ	೩೦೪	೧೦೯೩	೯೫೫
೧೩	ಹಾಸನ	೨೬೧	೧೦೦೫	೯೬೪
೧೪	ಕೊಡಗು	೧೩೫	೧೦೧೯	೯೭೭
೧೫	ಮಂಡ್ಯ	೩೬೫	೯೮೯	೯೩೪
೧೬	ಮೈಸೂರು	೪೩೭	೯೮೨	೯೫೬
೧೭	ಚಾಮರಾಜನಗರ	೨೦೦	೯೮೯	೯೪೨
೧೮	ಬೆಳಗಾವಿ	೩೫೬	೯೬೯	೯೩೧
೧೯	ಬಿಜಾಪುರ	೨೦೭	೯೫೪	೯೩೦
೨೦	ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೨೮೮	೯೮೪	೯೨೯
೨೧	ಧಾರವಾಡ	೪೩೪	೯೬೭	೯೪೨
೨೨	ಗದಗ	೨೨೯	೯೭೮	೯೪೪
೨೩	ಹಾವೇರಿ	೩೩೧	೯೫೧	೯೪೫
೨೪	ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	೧೪೦	೯೭೫	೯೪೭
೨೫	ಬಳ್ಳಾರಿ	೩೦೦	೯೭೮	೯೫೪
೨೬	ಬೀದರ್	೩೧೨	೯೫೨	೯೩೫
೨೭	ಗುಲಬರ್ಗಾ	೨೩೩	೯೬೨	೯೩೫
೨೮	ರಾಯಚೂರು	೨೨೮	೯೯೨	೯೪೯
೨೯	ಕೊಪ್ಪಳ	೨೫೦	೯೮೩	೯೫೩
೩೦	ಯಾದಗಿರಿ	೨೨೪	೯೮೪	೯೪೨

ಈ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವುದೇನೆಂದರೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮೀಣ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಬಿಜಾಪುರ, ಧಾರವಾಡ, ಹಾವೇರಿ, ಬೀದರ್ ಮತ್ತು ಗುಲಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾನುಪಾತವು ಸರಾಸರಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದರೆ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾನುಪಾತವು ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗಿಂತ ಬಹಳ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ.

ಜನಸಾಂದ್ರತೆ: ಪ್ರತಿ ಚ.ಕಿ.ಮೀ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೇ 'ಜನಸಾಂದ್ರತೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯು ೧೯೯೧ರಲ್ಲಿ ೨೩೫ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಜನಗಣತಿ (೧೯೮೧)ಯಂತೆ ೧೯೪ ಆಗಿತ್ತು. ೨೦೦೧ರಲ್ಲಿ ೨೭೬ ಮತ್ತು ೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ ೩೧೯ ಆಗಿತ್ತು. (ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರದ (೧೯೯೧ರಲ್ಲಿ ೨೬೩ ,೨೦೦೧ರಲ್ಲಿ ೩೨೫ ಹಾಗೂ ೨೦೧೧ರಲ್ಲಿ ೩೮೨) ಸರಾಸರಿಗಿಂತ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಇದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ೨೮ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ೭ (ದೆಹಲಿ ನಗರ ಪ್ರದೇಶವೂ ಸೇರಿದೆ) ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೯೧, ೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ವರದಿಗಳಂತೆ ೨೦ ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು ಅದು ೨೦೧೧ನೇ ಸಾಲಿನ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ ೧೯ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ.

೧೯೦೧ರಿಂದ ೨೦೧೧ರವರೆಗಿನ ಜನಗಣತಿ ವರದಿಯಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಚದರ ಕಿಲೋಮೀಟರಿಗೆ ಜನಸಾಂದ್ರತೆ, ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಜನಗಣತಿ ವರ್ಷ	ಜನಸಂಖ್ಯೆ	ಜನಸಾಂದ್ರತೆ (ಪ್ರತಿ ಚದರ ಕಿ.ಮೀ)	ನಿಖರ ಬೆಳವಣಿಗೆ	ಶೇಕಡಾವಾರು
೧೯೦೧	೧,೩೦,೫೪,೭೫೪	೬೮	-	-
೧೯೧೧	೧,೩೫,೨೫,೨೫೧	೭೧	೩	೪.೪೧
೧೯೨೧	೧,೩೩,೭೭,೫೯೯	೭೦	-೧	-೧.೪೧
೧೯೩೧	೧,೪೬,೩೨,೯೯೨	೭೬	೬	೮.೫೭
೧೯೪೧	೧,೬೨,೫೫,೩೬೮	೮೫	೯	೧೧.೮೪
೧೯೫೧	೧,೯೪,೦೧,೯೫೬	೧೦೧	೧೬	೧೮.೮೨
೧೯೬೧	೨,೩೫,೮೬,೭೭೨	೧೨೩	೨೨	೨೧.೭೮
೧೯೭೧	೨,೯೨,೯೯,೦೧೪	೧೫೩	೩೦	೨೪.೩೯
೧೯೮೧	೩,೭೧,೩೫,೭೧೪	೧೯೩	೪೦	೨೬.೧೪
೧೯೯೧	೪೪,೯೭,೭೨೦೧	೨೩೫	೪೨	೨೧.೭೬
೨೦೦೧	೫,೨೮,೫೦,೫೬೨	೨೭೬	೪೧	೧೭.೪೫
೨೦೧೧	೬,೧೧,೩೦,೭೦೪	೩೧೯	೪೩	೧೫.೫೮

೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿ ವರದಿಯಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಚದರ ಕಿಲೋಮೀಟರಿಗೆ ೪,೩೭೮ ಜನರಿರುವ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯುಳ್ಳದ್ದಾದರೆ, ಪ್ರತಿ ಚ.ಕಿ.ಮೀಟರಿಗೆ ಕೇವಲ ೧೩೫

ಜನ ಇರುವ ಕೊಡಗು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ಸೇರಿದಂತೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ, ಮೈಸೂರು, ಧಾರವಾಡ, ಕೋಲಾರ, ಮಂಡ್ಯ, ಬೆಳಗಾಂ, ಹಾವೇರಿ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಬೀದರ್, ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ರಾಮನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯು ೨೦೦ ಜನರಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯು ೨೫೦ ರಿಂದ ೨೦೦ರವರೆಗೂ ಇದ್ದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳೆಂದರೆ ಕೊಪ್ಪಳ, ತುಮಕೂರು, ಹಾಸನ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ಹಾಗೂ ಬಳ್ಳಾರಿ. ೨೦೦ರಿಂದ ೨೫೦ರವರೆಗೆ ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯುಳ್ಳ ಜಿಲ್ಲೆಗಳೆಂದರೆ ಚಾಮರಾಜನಗರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಬಿಜಾಪುರ, ಯಾದಗಿರಿ, ರಾಯಚೂರು, ಗದಗ ಹಾಗೂ ಗುಲಬರ್ಗಾ. ಉಳಿದಂತೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಕೊಡಗು ೧೨೫ ರಿಂದ ೨೦೦ ಒಳಗೆ ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿವೆ.

ಸಾಕ್ಷರತೆ

ಸಾಕ್ಷರ ಅಥವಾ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರೆಂದರೆ, ಭಾಷೆಯೊಂದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಓದಿ ಬರೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಏಳು ವರ್ಷ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಯೋಮಾನದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದರ್ಥ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಕನಿಷ್ಠ ವಿದ್ಯಾರ್ಹತೆಯಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವಾಗಲೀ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರ ಪ್ರಮಾಣ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೭೫.೬೧% ಆಗಿದ್ದು, ೨೦೦೧ರಲ್ಲಿ ಇದು ೬೬.೬% ಆಗಿತ್ತು. ಇದರ ಹಿಂದಿನ ದಶವಾರ್ಷಿಕ ಜನಗಣತಿ ವರದಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರ ಪ್ರಮಾಣ ಹೀಗಿತ್ತು: ೧೯೯೧ರಲ್ಲಿ ೪೭.೦೫%; ೧೯೮೧ರಲ್ಲಿ ೩೮.೪೧%; ೧೯೭೧ರಲ್ಲಿ ೩೧.೫೨% ; ೧೯೬೧ರಲ್ಲಿ ೨೫.೪೦% ; ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೇಗೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಏರಿಕೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಪುರುಷ ಸಾಕ್ಷರರ ಪ್ರಮಾಣ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಏರುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ: ೧೯೭೧ ರಲ್ಲಿ ೪೧.೬೨% , ೧೯೮೧ರಲ್ಲಿ ೪೮.೬೧%, ೧೯೯೧ರಲ್ಲಿ ೫೬.೪೧% , ೨೦೦೧ರಲ್ಲಿ ೭೬.೧% ಹಾಗೂ ೨೦೧೧ರಲ್ಲಿ ೮೨.೮೪%. ಇದೇ ೧೯೦೧ರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ೯.೯% ರಷ್ಟಿದ್ದ ಪುರುಷ ಸಾಕ್ಷರತೆಯು ೨೦೧೧ರಲ್ಲಿ ೮೨.೮೪% ತಲುಪಿದ್ದರೆ, ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ದರ ೧೯೦೧ರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ೦.೬% ಇದ್ದದ್ದು, ೨೦೧೧ರಲ್ಲಿ ೬೮.೧೫% ತಲುಪಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಪುರುಷ ಸಾಕ್ಷರರ ಪ್ರಮಾಣ ಗಣನೀಯ ಏರಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದು ಉಲ್ಲೇಖಾರ್ಹ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯು ೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿ ವರದಿಯಂತೆ ೮೮.೬೨% ರೊಡನೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು, ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯು ೮೮.೪೮% ಆಗಿದ್ದು ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ೫೨.೩೬% ಸಾಕ್ಷರತೆಯೊಡನೆ ಯಾದಗಿರಿ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು.

೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೬೮.೧೫% ಸ್ತ್ರೀ ಸಾಕ್ಷರರಿದ್ದು, ೮೪.೮೦% ಇರುವ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯು ಸ್ತ್ರೀ ಸಾಕ್ಷರರ ದರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ಇದಾದ ನಂತರದ ಸ್ಥಾನಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ೮೪.೦೪%, ಉಡುಪಿ ೮೧.೪೧% ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ೭೮.೨೧% ಗಳಿಗೆ ಸಂದಿದೆ. ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷರತೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದು ಯಾದಗಿರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ. ಜನಗಣತಿ ವರದಿ ೨೦೧೧ರಂತೆ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ: ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ೭೮.೨೧%, ಕೊಡಗು ೭೭.೯೧%, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ೭೪.೮೯%, ಧಾರವಾಡ ೭೩.೫೨%, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ೭೨.೮೮%, ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ೭೦.೭೩%, ಹಾವೇರಿ ೭೦.೬೫%, ದಾವಣಗೆರೆ ೬೯.೩೯%, ಹಾಸನ ೬೮.೩೦%, ಮೈಸೂರು ೬೬.೫೯%, ಕೋಲಾರ ೬೬.೫೬%, ತುಮಕೂರು ೬೬.೪೫%, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ೬೬.೦೫%, ಗದಗ ೬೫.೨೯%, ಬೆಳಗಾಂ ೬೪.೭೪%, ಮಂಡ್ಯ ೬೨.೧೦%, ಬೀದರ್ ೬೧.೬೬%, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ೬೧.೫೫%, ರಾಮನಗರ ೬೧.೩೦%, ಬಾಗಲಕೋಟೆ ೫೮.೫೫%, ಬಳ್ಳಾರಿ ೫೮.೨೮%, ಬಿಜಾಪುರ ೫೬.೫೪%, ಕೊಪ್ಪಳ ೫೬.೨೨%, ಗುಲಬರ್ಗಾ ೫೫.೮೭%, ಚಾಮರಾಜನಗರ ೫೪.೩೨%, ರಾಯಚೂರು

೪೯.೫೬%, ಯಾದಗಿರಿ ೪೧.೩೧% ಸಾಕ್ಷರತೆಯಲ್ಲಿ ೮೪.೮೦% ನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯು ೮೪.೦೪% ಸಾಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಕೂಡಲ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿದೆ; ೮೧.೪೧% ರೊಂದಿಗೆ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ತೃತೀಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿತ್ತು.

೧೯೬೧ರಿಂದ ೨೦೧೧ರವರೆಗಿನ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಪ್ರಮಾಣ (ಶೇಕಡಾವಾರು)

ಜನಗಣತಿ ವರ್ಷ	ಗ್ರಾಮಾಂತರ			ನಗರ			ಸಾಕ್ಷರತೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಅಂತರ
	ಸಾಕ್ಷರರು	ಪುರುಷರು	ಮಹಿಳೆಯರು	ಸಾಕ್ಷರರು	ಪುರುಷರು	ಮಹಿಳೆಯರು	
೧೯೬೧	೨೦.೨೮	೩೧.೦೦	೯.೨೬	೪೩.೨೦	೫೩.೫೨	೩೧.೮೯	೨೧.೬೩
೧೯೭೧	೨೫.೭೭	೩೬.೪೫	೧೪.೭೮	೪೯.೩೫	೫೭.೧೦	೪೦.೮೫	೧೬.೨೫
೧೯೮೧	೩೧.೩೫	೪೨.೫೬	೧೯.೮೮	೫೫.೯೭	೬೩.೮೦	೪೭.೫೧	೧೬.೨೯
೧೯೯೧	೪೭.೬೯	೬೦.೩೦	೩೪.೭೬	೭೪.೨೦	೮೨.೦೪	೬೫.೭೪	೧೬.೩೦
೨೦೦೧	೫೯.೩೩	೭೦.೪೫	೪೮.೦೧	೮೦.೫೮	೮೬.೬೬	೭೪.೧೨	೧೨.೫೪
೨೦೧೧	೬೮.೮೬	೭೭.೯೨	೫೯.೬೦	೮೬.೨೧	೯೦.೫೪	೮೧.೭೧	೮.೮೩

ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳು: ಎಲ್ಲಾ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸರಹದ್ದುಗಳಾಚೆ ಇರುವ ವಸತಿ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನಗರ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಘೋಷಿತವಾಗಿಲ್ಲದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಜನವಸತಿ ಇಲ್ಲದ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು 'ಬೇಚಿರಾಕ್' ಅಥವಾ 'ಜ್ಯೋತಿಹೀನ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ೧೯೫೧ರಿಂದ ೨೦೧೧ರವರೆಗಿನ ಜನಗಣತಿಯಲ್ಲಿನ ನಗರ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ಲಿಂಗಾನುಪಾತ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿ ಕಿಲೋಮೀಟರಿಗೆ ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ವಿವರಗಳು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿತ್ತು.

ಜನಗಣತಿ ವರ್ಷ	ಜನಸಂಖ್ಯೆ (ಸಾವಿರಗಳಲ್ಲಿ)		ಜನಗಣತಿ ವರ್ಷ	ಜನಸಂಖ್ಯೆ (ಸಾವಿರಗಳಲ್ಲಿ)	
	ಗ್ರಾಮೀಣ	ನಗರ		ಗ್ರಾಮೀಣ	ನಗರ
೧೯೫೧	೧೪೯೪೬	೪೪೫೬	೧೯೯೧	೩೧೦೬೯	೧೩೯೦೮
೧೯೬೧	೧೮೩೨೦	೫೨೬೭	೨೦೦೧	೩೪೮೮೯	೧೭೯೬೧
೧೯೭೧	೨೨೧೭೭	೭೧೨೨	೨೦೧೧	೩೭೫೫೨	೨೩೫೭೮
೧೯೮೧	೨೬೪೦೬	೧೦೭೩೦			

ಜನವಸತಿ ಇರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೯೦೧ ರಿಂದ ೧೯೯೧ ರವರೆಗಿನ ದಶವಾರ್ಷಿಕ ಜನಗಣತಿ ವರದಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿರುವಂತೆ ಹೀಗಿದೆ : ೧೯೦೧ - ೨೮,೨೮೮ ; ೧೯೧೧ - ೨೮,೨೮೮ ; ೧೯೨೧ - ೨೮,೩೪೯ ; ೧೯೩೧ - ೨೮,೬೩೫ ; ೧೯೪೧ - ೨೮,೨೯೦ ; ೧೯೫೧ - ೨೭,೬೨೯ ; ೧೯೬೧ - ೨೬,೩೭೭ ; ೧೯೭೧ - ೨೬,೮೨೬ ; ೧೯೮೧ - ೨೭,೦೨೮ ಮತ್ತು ೧೯೯೧ - ೨೭,೦೬೬. ೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೨೭,೪೮೧ ವಸತಿ ಮತ್ತು ೧,೯೨೫ ನಿರ್ವಸತಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಿದ್ದವು. [ಹಳ್ಳಿಗಳ ವಿವರಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಾಯ ೧ ನೋಡಿ.]

ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ: ೧೯೯೧ರ ಜನಗಣತಿ ವರದಿಯಂತೆ, ೧೫ರಿಂದ ೪೪ರ ವಯೋಮಾನದವರಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವಾಗಿದ್ದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೧,೩೨,೫೫೫,೫೫೪ [ಪುರುಷರು, ೫೬,೫೯೫,೫೫೫; ಸ್ತ್ರೀಯರು, ೭೫,೯೬೦,೯೯೯] ಆಗಿತ್ತು. ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ೬೪.೨೪% [ಪುರುಷರು, ೫೩.೭೫% ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರು, ೭೫.೦೫%]. ಇದೇ ರೀತಿ, ೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ವರದಿ ಪ್ರಕಾರ ೧೫ ರಿಂದ ೪೪ ರ ವಯೋಮಾನದವರಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವಾಗಿದ್ದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ೨,೫೬,೪೩,೫೦೦ [ಪುರುಷರು, ೧,೩೦,೭೯,೬೦೦ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರು, ೧,೨೫,೬೩,೯೦೦]. ಇವರಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನದೇ ವಯೋಮಾನದ, ೪೦೦ ಜನರು [ಪುರುಷರು, ೧೯,೨೦೦ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರು ೧,೦೫,೨೦೦] ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು ಅಥವಾ ಬೇರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರು.

ನಗರೀಕರಣ

೧೯೮೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ವಿವಿಧ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಪೈಕಿ ನಗರೀಕರಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕವು ೧೦ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು, ಇದಾದ ನಂತರದ, ಅಂದರೆ ೧೯೯೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ನಾಟಕವು ೧೧ ನೇ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಜಾರಿತ್ತು. ಭಾರತದ ಇತರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಗರೀಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ತ್ವರಿತವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ೧೯೦೧ ರಿಂದ ೧೯೯೧ ರ ವರೆವಿಗೂ ಬಲವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಜನಗಣತಿ ೧೯೮೧ ರ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೨೮೧ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಣಗಳೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದ್ದರೆ ೧೯೯೧ ರ ಜನಗಣತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ೩೦೬ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಣಗಳೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಒಂದೇ ಸಮನೆ ನಗರೀಕರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಅಂಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವರ ಪ್ರಮಾಣವು ಅತ್ಯಂತ ಜಾಸ್ತಿ ಇರುವುದು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ. ಜನಗಣತಿ ೧೯೯೧ ರ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿರುವಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಹಂಚಿಕೆ ಈ ರೀತಿ ಇತ್ತು: ಬೆಂಗಳೂರು, ೩೩ ; ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮೀಣ, ೯ ; ಬೆಳಗಾವಿ, ೨೨ ; ಬಳ್ಳಾರಿ, ೧೨ ; ಬೀದರ್, ೫ ; ಬಿಜಾಪುರ, ೧೮ ; ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ೧೦ ; ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ೧೦ ; ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ೨೭ ; ಧಾರವಾಡ, ೨೦ ; ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ೧೯ ; ಹಾಸನ, ೧೩ ; ಕೊಡಗು, ೯ ; ಕೋಲಾರ, ೧೫ ; ಮಂಡ್ಯ, ೧೧ ; ಮೈಸೂರು, ೧೮ ; ರಾಯಚೂರು, ೧೩ ; ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ೧೬ ; ತುಮಕೂರು, ೧೨ ; ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ೧೪.

ನಗರ ಸಮುಚ್ಚಯಗಳು ಮತ್ತು ನಗರಗಳು: ೧೯೯೧ ರ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೨೨ ನಗರ ಸಮುಚ್ಚಯಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ಮಂಗಳೂರು, ಬೆಳಗಾವಿ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಬಿಜಾಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ತುಮಕೂರು, ರಾಯಚೂರು, ಬಂಗಾರಪೇಟೆ [ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್.], ಭದ್ರಾವತಿ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ಬೀದರ್, ಉಡುಪಿ, ಹಾಸನ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಗಂಗಾವತಿ, ಶಹಬಾದ್, ಸಿರ್ಸಿ, ಅರಸೀಕೆರೆ ಮತ್ತು ವಾಡಿ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪಟ್ಟಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರ ಪ್ರಮಾಣವು ೧೯೮೧ - ೧೯೯೧ ರಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದ್ದವು:

ವರ್ಗ	ಜನಸಂಖ್ಯೆ	ಪಟ್ಟಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರ
ವರ್ಗ ೧	೧,೦೦,೦೦೦ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು	೨೧	೪೨.೧೪
ವರ್ಗ ೨	೫೦,೦೦೦ ರಿಂದ ೯೯,೯೯೯ ರವರೆಗೆ	೧೨	೪೨.೩೪
ವರ್ಗ ೩	೨೦,೦೦೦ ದಿಂದ ೪೯,೯೯೯ ರವರೆಗೆ	೮೨	೨೮.೨೧
ವರ್ಗ ೪	೪೯,೯೯೯ ರವರೆಗೆ ೧೦,೦೦೦ ದಿಂದ	೨೦	೨೨.೨೨
ವರ್ಗ ೫	೧೯,೯೯೯ ರವರೆಗೆ ೫,೦೦೦ ದಿಂದ	೨೦	೫.೮೫
ವರ್ಗ ೬	೯,೯೯೯ ರವರೆಗೆ ೫,೦೦೦ ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ	೨೪	೨೩.೪೨

ಮೊದಲಿನ ಸಂಖ್ಯೆ ಪಟ್ಟಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಶೇಕಡ ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.]

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೨೨೦ ಪಟ್ಟಣಗಳಿದ್ದವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೨೪ ನಗರ ಸಮುಚ್ಚಯಗಳೂ ಸೇರಿದ್ದು, ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ಮಂಗಳೂರು, ಕಾರವಾರ, ಸಿಸಿ, ಅಂಕೋಲಾ, ಕುಮಟಾ, ಭಟ್ಕಳ, ಬೆಳಗಾವಿ, ರಾಮದುರ್ಗ, ಅಥಣಿ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ಶಹಬಾದ್, ವಾಡಿ, ಹರಿಹರ, ಬಿಜಾಪುರ, ಗಂಗಾವತಿ, ಬಂಗಾರಪೇಟೆ [ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್.], ಬೀದರ್, ಉಡುಪಿ, ಹಾಸನ, ಅರಸೀಕೆರೆ, ಚನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣ, ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ. ೮ ನಗರ ಪಾಲಿಕೆಗಳು, ೪೪ ನಗರ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕೌನ್ಸಿಲುಗಳು, ೯೪ ಪಟ್ಟಣ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕೌನ್ಸಿಲುಗಳು ೬೮ ಪಟ್ಟಣ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು, ಜೊತೆಗೆ ಜನಗಣತಿ ಪಟ್ಟಣಗಳು, ಅಧಿಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶ ಸಮಿತಿ ಪಟ್ಟಣಗಳೂ ಸೇರಿದ್ದವು ೨೦೦೧ ಜನಗಣತಿ ವಿವರವನ್ನು ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಮನೆಗಳು, ಕುಟುಂಬಗಳು ಮತ್ತು ಸೌಕರ್ಯಗಳು

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ವರದಿಯಂತೆ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧,೩೮,೩೦,೦೯೬ ಮನೆಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೮೯,೯೮,೪೮೧ (೮೫%) ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ, ೪೮,೩೧,೬೧೫ (೩೪.೯%) ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದವು. ಇದೇ ವರದಿಯಂತೆ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧,೦೨,೩೨,೧೩೩ ಕುಟುಂಬಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೬೬,೨೫,೧೨೩ (೬೫.೨%) ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ, ೩೫,೫೬,೯೬೦ (೩೪.೮%) ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದವು. ಗಣತಿ ಮಾಡಿದ ಒಟ್ಟು ೧,೨೬,೫೨,೨೯೩ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ೯೫,೫೧,೧೧೩ ವಸತಿ ಮನೆಗಳು ೫,೧೮,೧೮೬ ವಸತಿ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಳಕೆಯಾಗುವಂತವು, ೨,೨೯,೦೨೪ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಛೇರಿಗಳಿಗೂ, ೧,೧೬,೨೧೯ ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೂ, ೬೨,೮೫೮ ಹೋಟೆಲು, ಲಾಡ್ಜ್ ಮತ್ತು ಅತಿಥಿ ಗೃಹಗಳಿಗೂ, ೩೮,೩೮೦ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಮತ್ತು ದವಾಖಾನೆಗಳಿಗೂ, ೧,೮೦,೮೯೧ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿಗೂ, ಕಾರ್ಯಗಾರ ಮತ್ತು ಶೆಡ್ಡುಗಳಿಗೂ, ೨,೦೨,೩೩೨ ಪೂಜಾ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ೧೨,೦೨,೨೯೦ ವಸತಿಯೇತರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೂ ಬಳಕೆಯಾಗುವಂತವುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ ಗಣತಿ ಮಾಡಿದ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ೧೧,೨೨,೮೦೩ ಖಾಲಿ ಇದ್ದವು.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ೧,೦೨,೩೨,೧೩೩ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ೫೬,೧೩,೦೦೨ ಖಾಯಂ, ೩೬,೪೫,೧೮೫ ಅರೆಖಾಯಂ, ೯,೨೧,೪೨೩ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಸ್ವರೂಪದವಾಗಿದ್ದರೆ ಉಳಿದ ೨,೪೬೮ ವರ್ಗೀಕರಿಸದಿರುವ

ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದವು. ಈ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ನೀರು ಸರಬರಾಜನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಒದಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು: ೬೦,೨೫,೩೬೪ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ನಲ್ಲಿಗಳಿಂದ, ೧೭,೫೦,೩೮೭ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಕೈಪಂಪುಗಳಿಂದ, ೮,೭೬,೦೦೧ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳಿಂದ, ೧೨,೬೮,೯೧೩ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಬಾವಿಗಳಿಂದ, ೧,೧೦,೬೮೯ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಕೆರೆ ಮತ್ತು ಕೊಳವೆಗಳಿಂದ, ೧,೧೧,೭೪೮ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ನದಿ ಮತ್ತು ಕಾಲುವೆಗಳಿಂದ, ೩೦,೬೪೦ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಒರತೆ ಅಥವಾ ಚಿಲುಮೆಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ೫೪,೪೯೧ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಇತರೆ ಜಲಮೂಲಗಳಿಂದ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಇದೇ ರೀತಿ ಕುಟುಂಬಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುವ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಶೌಚಾಲಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತಿದ್ದವು: ೧೩,೬೮,೭೯೭ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಗುಂಡಿ ಪಾಯಖಾನೆ, ೧೯,೦೭,೧೧೬ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಜಲ ಶೌಚಾಲಯ, ಹಾಗೂ ೫,೬೧,೧೧೮ ಕುಟುಂಬಗಳು ಇತರೆ ರೀತಿಯ ಪಾಯಖಾನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದರೆ, ೬೩,೯೫,೧೦೭ (೬೨.೫%) ಕುಟುಂಬಗಳು ಶೌಚಾಲಯ ಸೌಕರ್ಯ ವಂಚಿತವಾಗಿದ್ದು ಬಯಲುಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದವು. ಇದೇ ರೀತಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೮೦,೩೭,೦೫೨ [೭೮.೫%] ಕುಟುಂಬಗಳು ವಿದ್ಯುತ್ ಸಂಪರ್ಕ ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ೨೧,೨೬,೩೪೫ ಕುಟುಂಬಗಳು ಸೀಮೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು, ೨೧,೯೮೦ ಕುಟುಂಬಗಳು ಸೌರಶಕ್ತಿಯನ್ನು, ೫,೧೮೭ ಕುಟುಂಬಗಳು ಇತರೆ ಬಗೆಯ ತೈಲಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ೭,೦೪೭ ಕುಟುಂಬಗಳು ಅನ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಮೂಲಗಳನ್ನು ದೀಪದ ಬೆಳಕಿಗಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದರೆ, ಉಳಿದ ೩೪,೫೧೩ ಕುಟುಂಬಗಳು ಇಂತಹ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದರು.

ಒಳ ಚರಂಡಿ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಕುರಿತಂತೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ೧೭,೬೬,೫೬೩ ಕುಟುಂಬಗಳು ಮುಚ್ಚಿದ ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು, ೩೪,೭೫,೮೬೨ ಕುಟುಂಬಗಳು ತೆರೆದ ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ೪೯,೮೯,೭೦೮ ಕುಟುಂಬಗಳು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ.

ವಲಸೆ

ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ವಲಸೆ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವಲಸೆಯು ಎರಡು ರೀತಿಯದಾಗಿರುತ್ತದೆ - ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಮತ್ತು ಖಾಯಂ. ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವಲಸೆಯು ಋತುಮಾನವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ್ದು ವರ್ಷದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಗಳಿಗೆ ಮಿತಿಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಜನರು ಬಿತ್ತನೆ ಮತ್ತು ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿ, ಆನಂತರ ಅವರ ಮೂಲ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಲಸೆ ಬಹುತೇಕ ವೈವಾಹಿಕ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ.

ಜನರ ವಲಸೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗದಂತಹ ಅಂಶಗಳೂ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ೧೯೭೧ ಮತ್ತು ೧೯೮೧ರ ಜನಗಣತಿ ನಡುವೆ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ನೆರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ವಲಸೆಗಾರರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದು, ಆ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಹೀಗಿವೆ: ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ೬೨,೦೦೦; ಕೇರಳದಿಂದ ೬೦,೦೦೦; ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಿಂದ ೬೭,೦೦೦ ಮತ್ತು ತಮಿಳು ನಾಡಿನಿಂದ ೧.೫೩ ಲಕ್ಷ. ಭಾರತದ ಇತರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೧.೮೮ ಲಕ್ಷವಾಗಿದ್ದರೆ ಏಷಿಯನ್ ದೇಶಗಳಿಂದ ೨೧,೩೯೪ ಮಂದಿ ಹಾಗೂ ಏಷಿಯಾ ಖಂಡದ ಹೊರಗಿನಿಂದ ೨,೮೫೯ ಮಂದಿ ವಲಸೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ, ೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ, ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಈವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿರುವವರ ಸಂಖ್ಯಾ ವಿವರಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತಿತ್ತು.

ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ	೫,೪೭,೧೫೬	ಬಿಹಾರ	೨೫,೩೭೫
ತಮಿಳು ನಾಡು	೩,೮೭,೫೬೭	ಗುಜರಾತ್	೧೬,೮೪೦
ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	೨,೮೩,೭೬೪	ಒರಿಸ್ಸಾ	೪,೬೬೪
ಕೇರಳ	೭೯,೭೩೦	ಪಂಜಾಬ್	೪,೬೬೪
ರಾಜಾಸ್ಥಾನ	೩೮,೬೭೯	ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ	೧,೦೨,೯೨೫
ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ	೩೧,೦೬೦	ಉಳಿದ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಹೊರ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ	೪೪,೩೦೫
ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ	೨೯,೮೯೮		

ಇದೇ ರೀತಿ ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಭಾರತದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವವರ ಸಂಖ್ಯಾ ವಿವರಗಳು ಇಂತಿವೆ :

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ	೧೨,೬೭,೪೨೧	ಪಂಜಾಬ್‌ಗೆ	೪,೦೪೨
ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ	೨,೮೮,೮೬	ಹರ್ಯಾನ್‌ಗೆ	೩,೨೯೩
ಗೋವಾಕ್ಕೆ	೧,೩೨,೮೮೨	ಉತ್ತರಾಂಚಲಕ್ಕೆ	೨,೬೯೭
ತಮಿಳು ನಾಡಿಗೆ	೧,೧೯,೯೯೩	ಚತ್ತೀಸ್ ಗಢ್‌ಗೆ	೨,೬೩೫
ಕೇರಳಕ್ಕೆ	೫೫,೬೮೫	ಜಾರ್ಖಂಡ್‌ಗೆ	೨,೨೭೪
ಗುಜರಾತ್‌ಗೆ	೨೮,೦೯೮	ಪಾಂಡಿಚೇರಿಗೆ	೨,೦೨೩
ದೆಹಲಿಗೆ	೧೬,೩೦೯	ಚಂದಿಘಡಕ್ಕೆ	೧,೮೩೦
ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ	೧೨,೨೬೨	ಒರಿಸ್ಸಾಕ್ಕೆ	೧,೮೨೨
ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ	೧೦,೪೩೨	ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ	೧,೪೫೨
ಬಿಹಾರಕ್ಕೆ	೯,೦೭೭	ಅಸ್ಸಾಂಗೆ	೧,೪೩೮
ರಾಜಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ	೮,೨೯೪	ಭಾರತದ ಇನ್ನಿತರ ಭಾಗಗಳಿಗೆ	೪೦,೬೭೧
ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳಕ್ಕೆ	೫,೩೨೭		

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳೆಂದರೆ, ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದ ೩೪೧ ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಂತೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿ ಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಗಳು, ಜನಾಂಗ ಅಥವಾ ಪಂಗಡಗಳು, ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಒಳಗುಂಪುಗಳು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳೆಂದರೆ, ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದ ೩೪೨ ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಂತೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲಾ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಥವಾ

ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಗುಂಪುಗಳು. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ೧೯೭೬ ರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿ ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ೨೦೦೧ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೧೦೧ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ೪೯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳೂ ಇವೆ. ಈ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಬಹುತೇಕ ಜನರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿರುವಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೮೫,೬೩,೯೩೦ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಜನರೂ [೬೪,೧೭,೨೪೩ ಜನರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ೨೧,೪೬,೬೮೭ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ] ಮತ್ತು ೩೪,೬೩,೯೮೬ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಜನರೂ [೨೯,೩೪,೫೩೦ ಜನರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ೫,೨೯,೪೫೬ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ] ನೆಲಸಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೬.೨% ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಜನರೂ, ೬.೬% ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಜನರೂ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳೆರಡೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಜನರ ಏಳೆಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇವುಗಳ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೇ ಅನೇಕ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಸಮಾಜದ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗದವರ ಏಳೆಗಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರತವಾಗಿವೆ. [ವಿವರಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಾಯ XII ನೋಡಿ].

ವಿಕಲಚೇತನರು

ವಿಕಲಚೇತನರ ಜನಗಣತಿಯನ್ನು ೧೯೪೧ ರಿಂದ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಂಗವಿಕಲರ ವರ್ಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದ ೧೯೮೧ ರಿಂದ ಇದನ್ನು ಪುನರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾರತದ ಜನಗಣತಿಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ೧೯೮೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೆಳವರ ಅಂಕಿ - ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ ವಿಕಲಚೇತನರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೀಗಿತ್ತು: ಮೂಕರು (೧೪,೯೭೦ ಗ್ರಾಮೀಣರು, ೨,೬೪೩ ನಗರವಾಸಿಗಳು), ಕುರುಡರು (೧೫,೧೬೧ ಗ್ರಾಮೀಣರು, ೨,೯೪೪ ನಗರವಾಸಿಗಳು;) ಮತ್ತು ಹೆಳವರು (೧೫,೨೦೮ ಗ್ರಾಮೀಣರು, ೩,೮೦೩ ನಗರವಾಸಿಗಳು), ಪ್ರತಿ ೧೦,೦೦೦ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ, ಆರು ಮಂದಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕುರುಡರು, ಆರುಮಂದಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮೂಕರು, ಮತ್ತು ಆರುಮಂದಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೆಳವರಿದ್ದರು; ಇದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ೧೦,೦೦೦ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಇದು ಕ್ರಮವಾಗಿ ೩, ೪ ಮತ್ತು ೩ ಆಗಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಲಚೇತನರ ಪ್ರಮಾಣ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆ, ನೈರ್ಮಲ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಕೊರತೆಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ; ಜೊತೆಗೆ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರದ ಅಲಭ್ಯತೆಯೂ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅಂಗವಿಕಲರ ಪುನರ್ವಸತಿಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ವಿಕಲಚೇತನರ ಸಂಖ್ಯೆ ೯,೪೦,೬೪೩ ಆಗಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ೪,೪೦,೮೭೫ ಕುರುಡರು, ೯೦,೭೧೭ ಮೂಕರು, ೪೮,೮೬೧ ಕಿವುಡರು ಮತ್ತು ೯೨,೬೩೦ ಹೆಳವರು ಇದ್ದರು [ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಾಯ XII ನೋಡಿ]:

ಭಾಷೆಗಳು

ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಪ್ರಮುಖ ೨೨ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ೧೯೮೧ರ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ವರದಿ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ೬೫%ಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದ ಜನರಾಡುವ ಕನ್ನಡವೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದು, ಉಳಿದ ಪ್ರಮುಖ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಆಡುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದೆ. ೧೯೬೧ರಿಂದ ೧೯೯೧ರವರೆಗಿನ ಜನಗಣತಿ ವರದಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿರುವಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಭಾಷಿಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿತ್ತು.

ಜನಗಣತಿ ವರ್ಷ	ಕನ್ನಡ	ತಮಿಳು	ತೆಲಗು	ಮಲೆಯಾಳಂ	ಹಿಂದಿ	ಮರಾಠಿ	ಉರ್ದು	ಇತರೆ
೧೯೬೧	೧೫೩೭	೮೫೯	೨೦೪೭	೩೦೬	೮೨	೧೦೭೨	೨೦೩೪	೧೮೧೫
೧೯೭೧	೧೯೩೨೯	೯೯೦	೨೩೯೮	೪೨೫	೫೨೭	೧೧೮೭	೨೬೩೭	೧೮೦೬
೧೯೮೧	೨೪೨೦೦	೧೩೮೫	೨೯೯೪	೫೯೧	೬೫೮	೧೩೯೧	೩೫೧೩	೨೪೦೪
೧೯೯೧	೨೯೭೮೫	೧೭೨೮	೩೩೨೫	೭೫೭	೮೮೫	೧೬೪೦	೪೪೪೦	೮೨೨

ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಕನ್ನಡ (ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನ)

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಕ ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದ ಜನರಾಡುವ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡವಾಗಿದ್ದು, ಕನ್ನಡವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಇತಿಹಾಸವಿದ್ದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಮೃದ್ಧತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಭಾಷೆಯ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಅನೇಕ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯಗಳು ಬಂದವು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಅಂತಹ ಮನ್ನಣೆಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಘೋಷಿಸಿರುವ ಅರ್ಹತೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡಿತು.

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ಭಾಷೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡಲು ಕೆಳಕಂಡ ನಾಲ್ಕು ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು:

೧. ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಹಿಂದಿನ ಪಠ್ಯಗಳು/ದಾಖಲಿತ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆ.
೨. ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಜನ ತಲೆಮಾರುಗಳಿಂದ ಒಂದು ಮೌಲಿಕ ಪರಂಪರೆಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯ/ಪಠ್ಯಗಳ ಮೊತ್ತ.
೩. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಬೇರಾವ ಭಾಷಾ ಸಮುದಾಯದಿಂದಲೂ ಎರವಲು ಪಡೆದಿರಬಾರದು.
೪. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಹಿಂದಿನ ರೂಪವು ಪ್ರಚಲಿತರೂಪದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಇತ್ತೀಚಿನ ರೂಪಗಳು ಅಥವಾ ಅದರ ಉಪ ಶಾಖೆಗಳೊಡನೆ ಅಸಂತತವಿರಬಹುದು. ಆನಂತರ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಹಿಂದಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದ ತನ್ನ No. IV-14014/7/2004 N.I-II ಎನ್.ಐ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡಂತೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿ ದಿನಾಂಕ ೨೫, ನವೆಂಬರ್, ೨೦೦೫ರಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಕಟಣೆ ನೀಡಿತು:

“೧೫೦೦-೨೦೦೦ ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಹಿಂದಿನ ಪಠ್ಯಗಳು/ದಾಖಲಿತ ಚರಿತ್ರೆ”

ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿತು.

ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ‘ಇಸಿಲ’ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದವು ಅಶೋಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ (ಕ್ರಿ.ಪೂ.೨೫೨) ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ‘ಕರ್ನಾಟಕ’ ಶಬ್ದದ ಅತ್ಯಂತ ಮುಂಚಿನ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ತಮಿಳು ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಡಾ.ಐರಾವತಂ ಮಹಾದೇವನ್ ಅವರು ಕ್ರಿ.ಪೂ ೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ.೪ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತಮಿಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಶಾಸನಗಳ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ವ ಹಳಗನ್ನಡದ ಪ್ರಭಾವವಾಗಿರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈಜಿಪ್ಟಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ದಾಖಲೆ (Oxyrhynchus papyri- ಕ್ರಿ.ಶ.೧ ಅಥವಾ ೨ನೆಯ ಶತಮಾನ)ಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ.

ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಪೂರ್ಣ ಪಕ್ಷ ಪ್ರಥಮ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ' (ಕ್ರಿ.ಶ ೮೫೦). ಈ ಕೃತಿ, ತನ್ನ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ ಅನೇಕ ಗದ್ಯ ಹಾಗೂ ಪದ್ಯ ಕವಿಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಉಪಲಬ್ಧ ಗದ್ಯಕೃತಿಯಾಗಿರುವ 'ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ' ಕ್ರಿ.ಶ ೯ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಡಾ.ಡಿ.ಎಲ್.ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಅವರು ಕ್ರಿ.ಶ ೬೦೦-೬೫೦ರ ಅವಧಿಯ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ.ರಂ.ಶ್ರೀ.ಮುಗಳ ಅವರು ಕ್ರಿ.ಶ ೯ರಿಂದ ೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಕನ್ನಡದ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಡಾ.ಕೆ.ಕುಶಾಲಪ್ಪಗೌಡ ಅವರು ಕ್ರಿ.ಪೂ.೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ನಿರಂತರವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡದ ಆದಿಕವಿ ಪಂಪ ತನ್ನ ಬಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಿವರಗಳು ಮತ್ತು ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಅವನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಅವನು ಕ್ರಿ.ಶ ೯೦೨ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೪೧ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ 'ಆದಿಪುರಾಣ'ಕೃತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದನೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ರಾಜ್ಯದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗೆ ಪಂಪನ ಹೆಸರಿಡಲಾಗಿದೆ. ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸ ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯವಂತೂ ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ನಿರಂತರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಹಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಧಾನ ಪರಂಪರೆಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ. ಪಂಪ ಮತ್ತು ರನ್ನರು ಮಹಾಭಾರತದಿಂದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಆ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಅವರು ಒಂದು ಹೊಸ ಜೀವಂತಿಕೆಯನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅನ್ಯ ಸ್ವೀಕರಣವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು 'ಚಂಪೂ' ಎಂಬ ಒಂದು ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪವನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಿರಿಸಿದವರು. ಹರಿಹರನ (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೨೦೦) ಪದ್ಯಗಳ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ರೂಪಗಳು ಅದ್ವಿತೀಯವೆನಿಸಿವೆ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ಇಡೀ ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೇ ಅನನ್ಯವಾದುದು. ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ (ಭಕ್ತರ ಕೊಡುಗೆ) ಸಂಗೀತ ರಚನೆಗಳ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಂಚಯವಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಮಿಗಿಲಾದ ನಿರಂತರ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ನಿಗದಿ ಮಾಡಿರುವ ಮಾನದಂಡವು ಭಾಷೆಯ ಹಿಂದಿನ ಗ್ರಂಥಪತ್ಯ/ದಾಖಲಿತ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ೧೫೦೦-೨೦೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಪರಂಪರೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಾದರೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತೂರು ಶತಮಾನಗಳ ಹರವಿನ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿರುವ ಮಾನದಂಡದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಎದುರಿಗಿರುವ ಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳ ನಿರ್ಣಯದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಕನ್ನಡವು ಈ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಪಂಡಿತರು ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮನವಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ DAR/Comp/200 dated 31st October 2008 ರ ನೋಟಿಫಿಕೇಷನ್ ಪ್ರಕಾರ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದೆ.

ಮೈಸೂರಿನ ಕೇಂದ್ರೀಯ ಭಾಷಾ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ 'ಕನ್ನಡ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಭಾಷಾ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ' ಆರಂಭಿಸಲು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ನೀಡುವ ಕುರಿತು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಒಂದು ಸಮಿತಿ ರಚಿಸಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಭಾಷಾ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯ ಅಗತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಸಮಿತಿ ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಧರ್ಮಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕವು ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳ ನೆಲೆವೀಡಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳೂ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಜೀವನಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉನ್ನತೀಕರಿಸುವಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಹುತೇಕ ಜನರು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಾನುಯಾಯಿಗಳು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಇನ್ನಿತರ ಧರ್ಮಗಳೆಂದರೆ ಜೈನ, ಬೌದ್ಧ, ಸಿಖ್, ಇಸ್ಲಾಂ ಮತ್ತು ಕ್ರೈಸ್ತ.

೧೯೫೧ರಿಂದ ೨೦೦೧ರವರೆಗಿನ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ವಿವಿಧ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುಂಪುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಂತೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿತ್ತು. ಧರ್ಮವಾರು ಗಣತಿ (ಸಾವಿರಗಳಲ್ಲಿ)

ಜನಗಣತಿ ವರ್ಷ	ಹಿಂದೂಗಳು	ಮುಸ್ಲಿಮರು	ಕ್ರೈಶ್ಚಿಯನ್ನರು	ಜೈನರು	ಇತರೆ
೧೯೫೧	೧೬೮೮೫	೧೯೫೦	೪೧೯	೧೪೦	೮
೧೯೬೧	೨೦೫೮೩	೨೩೨೮	೪೮೮	೧೨೪	೧೪
೧೯೭೧	೨೫೩೩೨	೩೧೧೩	೬೧೩	೨೧೯	೨೧
೧೯೮೧	೩೧೮೫೨	೪೧೬೪	೭೭೨	೨೮೫	೬೨
೧೯೯೧	೩೮೪೩೨	೫೨೩೪	೮೫೯	೩೨೬	೬೨
೨೦೦೧	೪೪೩೨೧	೬೪೬೩	೧೦೦೯	೪೧೨	೬೪

೧೯೯೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ವಿವಿಧ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುಂಪುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಂತೆ ಹೀಗಿತ್ತು. (ಕಂಸದಲ್ಲಿನ ಮೊದಲನೇ ಸಂಖ್ಯೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶೇಕಡಾ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ); ಬೌದ್ಧರು (೭೩,೦೧೨-೦.೧೬); ಕ್ರೈಶ್ಚಿಯನ್ನರು (೮,೫೯,೪೭೮-೧.೯%); ಹಿಂದೂಗಳು (೩,೮೪,೩೨,೦೨೭-೮೫.೪೫); ಜೈನರು (೩,೨೬,೧೧೪-೦.೭೩), ಮುಸ್ಲಿಮರು (೫೨,೩೪,೦೨೩-೧೧.೬೪), ಸಿಖ್ಖರು (೧೦,೧೦೧-೦.೦೨), ಬೇರೆ ಧರ್ಮೀಯರು (೬,೩೨೫-೦.೦೧), ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ನಿಶ್ಚಿತ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಲ್ಲದವರು (೩೬,೧೨೧-೦.೦೮).

ಅದೇ ೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ: ಬೌದ್ಧರು(೩೯೩೩೦೦-೦.೭೪); ಕ್ರೈಶ್ಚಿಯನ್ನರು (೧೦೦೯೧೬೪-೧.೯೦); ಹಿಂದೂಗಳು(೪೪೩೨೧೨೭-೮೩.೮೬); ಜೈನರು (೪೧೨೬೫೯-೦.೭೪); ಮುಸ್ಲಿಮರು (೬೪೬೩೧೨೭-೧೨.೨೩); ಉಳಿದ ಧರ್ಮಗಳ ಜನರು(೧೧೫೪೬೦-೦.೨೨) ಸಿಖ್ಖರು (೧೫೩೨೬- ೦.೦೨); ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ನಿಶ್ಚಿತ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಲ್ಲದವರು(೧೨೦೨೪೭-೦.೨೩).

ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಧರ್ಮವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆ

ಕ್ರ. ಸಂ	ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ಹಿಂದು	ಮುಸ್ಲಿಂ	ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್	ಜೈನ್	ಇತರೆ
೧	ಬೆಂಗಳೂರು	೫೧೮೮೮೦೨	೮೨೪೬೦೦	೩೨೮೯೨೮	೬೮೨೨೩	೨೬೦೧೬
೨	ಬೆಂ(ಗ್ರಾಮಾಂತರ)	೧೬೯೩೮೩೮	೧೨೦೫೨೦	೮೨೩೨	೨೦೪೮	೬೩೨೧
೩	ರಾಮನಗರ	ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಂಕಿ-ಅಂಶವು ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಂಕಿ-ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ				
೪	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೧೩೮೮೫೦೬	೧೦೯೪೧೨	೨೩೦೫	೩೬೪೮	೧೪೦೨೫
೫	ದಾವಣಗೆರೆ	೧೫೩೨೧೪	೨೨೬೨೦೮	೫೩೦೮	೬೧೬೫	೨೦೦೫೨
೬	ಕೋಲಾರ	೨೧೯೬೬೬೦	೨೯೮೨೬೨	೩೨೫೪೨	೩೮೯೬	೪೧೯೯
೭	ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ	ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಂಕಿ-ಅಂಶವು ಕೋಲಾರ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಂಕಿ-ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ				
೮	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೪೦೧೦೮೨	೨೦೦೯೨೯	೨೨೩೬	೯೫೧೩	೪೪೯೨
೯	ತುಮಕೂರು	೨೩೪೯೮೦೧	೨೧೧೨೩೨	೨೨೫೦೧	೫೪೩೧	೧೦೦೧೧
೧೦	ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	೧೦೦೪೬೨೪	೯೪೪೨೯	೧೬೪೯೮೨	೫೦೮೧	೯೨೨೦
೧೧	ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	೧೩೦೧೬೦೩	೪೧೮೯೦೪	೬೫೬೩೪	೧೦೫೨೫	೧೨೧೬
೧೨	ಉಡುಪಿ	೯೫೮೩೮೯	೮೩೦೫೯	೧೫೫೯೮	೪೫೬೦	೬೦೦
೧೩	ಹಾಸನ	೧೫೮೨೨೮೨	೧೦೪೨೩೦	೧೫೫೯೮	೫೬೯೧	೮೩೬೩
೧೪	ಕೊಡಗು	೪೫೦೬೯೪	೨೮೪೬೬	೧೨೯೫೧	೨೦೨	೧೨೪೩
೧೫	ಮಂಡ್ಯ	೧೬೬೨೬೪೦	೬೯೮೯೦	೮೦೯೪	೩೮೬೧	೧೪೨೨೦
೧೬	ಮೈಸೂರು	೨೩೦೯೨೬೨	೨೩೪೩೦೨	೩೪೮೨೫	೧೪೯೫೪	೪೨೬೨೯
೧೭	ಚಾಮರಾಜನಗರ	೮೬೩೫೯೧	೩೯೨೬೪	೨೧೨೩೨	೧೦೩೪	೩೯೮೩೬
೧೮	ಬೆಳಗಾವಿ	೩೫೬೫೧೫೩	೪೪೦೮೩೬	೧೨೬೯೨	೧೬೯೪೬೬	೨೧೩೫೮
೧೯	ಬಿಜಾಪುರ	೧೪೯೫೦೮೦	೨೯೪೪೯೧	೧೩೨೫	೮೩೫೬	೨೬೧೬
೨೦	ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೧೪೨೪೧೨೧	೧೮೪೦೧೩	೨೨೮೧	೨೩೮೮೨	೧೨೦೯೫
೨೧	ಧಾರವಾಡ	೧೨೨೧೩೩೫	೩೧೫೧೨೨	೨೨೬೩೪	೨೫೦೮೯	೧೫೦೧೮
೨೨	ಗದಗ	೮೨೫೧೬೬	೧೨೬೨೩೨	೩೨೨೩	೬೦೮೮	೧೧೧೨೬
೨೩	ಹಾವೇರಿ	೧೧೬೩೩೨೩	೨೫೩೯೨೨	೨೨೧೨	೯೮೨೯	೯೮೨೦
೨೪	ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	೧೧೩೨೦೦೫	೧೬೧೫೨೪	೪೪೯೦೨	೩೫೨೧	೧೧೫೮೨
೨೫	ಬಳ್ಳಾರಿ	೧೨೩೯೫೨೨	೨೫೨೮೦೬	೧೩೨೨೬	೬೯೪೩	೯೬೪೩
೨೬	ಬೀದರ್	೧೦೨೦೧೨೪	೨೯೫೨೬೨	೪೩೧೫೦	೧೧೨೩	೧೪೨೧೧೪
೨೭	ಗುಲಬರ್ಗಾ	೨೩೮೧೪೯೨	೫೫೧೧೨೧	೧೮೫೨೯	೬೪೨೬	೧೨೩೨೯೯
೨೮	ರಾಯಚೂರು	೧೪೧೨೦೫೧	೨೨೮೬೫೨	೧೨೩೯೦	೩೮೫೦	೨೮೧೯
೨೯	ಕೊಪ್ಪಳ	೧೦೪೨೨೯೪	೧೩೨೧೨೪	೪೦೮೩	೨೬೪೯	೯೮೮೯
೩೦	ಯಾದಗಿರಿ	(ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು ಗುಲಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಂಕಿ-ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ)				

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ: ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವು ವಿವಿಧ ಪಂಥಗಳನ್ನೂ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಸನಾತನ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ಮುಸ್ಲಿಂ, ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್, ಪಾರ್ಸಿ ಅಥವಾ ಯಹೂದ್ಯರಲ್ಲದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾರತೀಯರನ್ನೂ ಹಿಂದೂ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು. ಹಿಂದೂ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರು ಸಿಖ್ಖರು, ಜೈನರು,ಬೌದ್ಧರು, ವೀರಶೈವರು, ಆರ್ಯ ಸಮಾಜದವರು, ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜದವರು ಮತ್ತು ಭೂತಾರಾಧನೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಸರ್ವಚೇತನವಾದಿಗಳೂ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಪಂಥಗಳು ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಮತೀಯ ಆಚರಣೆಗಳಿವೆ. ಗೋಕರ್ಣವು ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನವಾದ ಪ್ರಮುಖ ಶೈವ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು, ಭಾರತದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳಗುಂದದ ಪುಣವೇಶ್ವರವೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಆದಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೭೮೮-೮೨೦)ರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ಶೃಂಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತ ಪೀಠವನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಅವರಿಂದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡ ನಾಲ್ಕು ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಅವರು ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರು. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮ ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮ ಮಾತ್ರವೇ ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಜಗತ್ತು ಕೇವಲ ಮಾಯೆ ಅಥವಾ ಭ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾದದ್ದು. ಶಿವ, ವಿಷ್ಣು, ಶಕ್ತಿ, ಕಾರ್ತಿಕೇಯ, ಗಣಪತಿ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯ ಈ ಆರು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಜನರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಈ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಶೃಂಗೇರಿ ಪೀಠ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕೂಡಲಿ, ಶಿವಗಂಗಾ, ಆವನಿ ಮತ್ತು ಸಂಕೇಶ್ವರ ಮಠಗಳು ಕಾಲಾನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆದಿಶಂಕರರ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪಂಗಡ ಅಥವಾ ಶಾಖೆಗಳೆಂದರೆ ಬಡಗ ನಾಡು, ಮುಲುಕುನಾಡು, ಬಬ್ಬೂರಕಮ್ಮೆ, ಕೋಟ, ಕರಾಡೆ, ಹೊಯ್ಸಳ ಕರ್ನಾಟಕ, ಉಲುಚುಕಮ್ಮೆ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತಾವನ.

ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು

ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ: ಮುಂಚಿನ ಶೈವಮತದ ಒಂದು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಉಪಶಾಖೆಯೇ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಳಚೂರಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ಭಂಡಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಬಸವಣ್ಣ (ಕ್ರಿ.ಶ.ಸುಮಾರು ೧೧೩೧-೧೧೬೭) ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನ ವೀರಶೈವ ಶರಣರು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು

ಜಗಜ್ಯೋತಿ ಬಸವೇಶ್ವರ

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ್ದೊಂದು ವಿಶೇಷ. ವೀರಶೈವ ಶರಣರು ವಚನ (ಕಾವ್ಯಮಯ ಗದ್ಯ)ಗಳ ಮುಖಾಂತರ ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಶಿವಪೂಜೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುವುದರ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ನೀತಿಬದ್ಧ ಜೀವನ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದೂ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಿಡುಗುಗಳಾದ ಜಾತಿ-ಬೇಧ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಜನರಿಗೆ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರು. 'ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ' ಎಂದು ಘೋಷಿಸುವ ಮೂಲಕ ಬಸವೇಶ್ವರರು ದುಡಿಮೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಜನರು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದರಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಉದ್ಯೋಗ ಅಥವಾ ಕಸುಬನ್ನು ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಬಸವೇಶ್ವರರಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೊದಲೇ ಆಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಶಿವಶರಣ ಜೇಡರ ದಾಸಿಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಏಕಾಂತದ ರಾಮಯ್ಯ, ಬಸವೇಶ್ವರರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದ ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭು, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಸಿದ್ಧರಾಮ,

ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯ (ಓರ್ವ ಅಗಸ), ಕಕ್ಕಯ್ಯ (ಓರ್ವ ಮೋಚಿ), ಹಡಪದ ಅಪ್ಪಣ್ಣ (ಓರ್ವ ಕ್ಷೌರಿಕ) ಮತ್ತು ಶಿವ ಶರಣೆಯರಾದ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮ, ನೀಲಾಂಬಿಕಾ, ಮುಕ್ಕಾಯಕ್ಕ ಮುಂತಾದವರು ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುವ ಮೂಲಕ ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನವನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರು ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇವರು ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಧರಿಸುವ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದಿಂದಾಗಿ ಗುರ್ತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ “ದಾಸೋಹ”ದ ಆಚರಣೆ ಅನೇಕ ಉಚಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯ ಮತ್ತು ಭೋಜನ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ವೀರಶೈವ ಮಠಗಳು ತೆರೆಯಲು ಮತ್ತು ಈ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಲು ಪ್ರೇರಣೆ ಒದಗಿಸಿವೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಮಠಗಳು ಈಗಲೂ ವಿದ್ಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಶ್ಲಾಘನೀಯ.

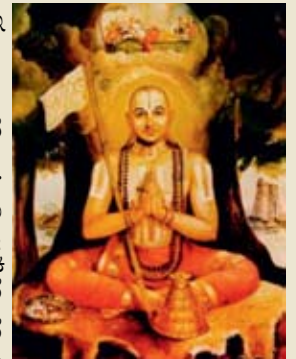
ನಾಥಪಂಥ: ಮಹಾಯಾನ ಬೌದ್ಧ ಪಂಥ, ಮತ್ತು ಶೈವ ಪಂಥಗಳ ಒಂದು ಸಂಯುಕ್ತ ರೂಪವಾದ ನಾಥ ಪಂಥ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ರಾಜ್ಯದ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಥ ಪಂಥದ ಮಠಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಂಡಿ ಬಡಗನಾಥ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕದ್ರಿ ಮತ್ತು

ನರಸಿಂಹ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಗಾಣಗಾಪುರ

ವಿಟ್ಟ ಕೂಡ ಈ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿವೆ. ಹಿಂದೆ ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಾಗಮಂಗಲ ತಾಲೂಕಿನ ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿ ಈ ಪಂಥದ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ನಾಥ ಪಂಥದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾದ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಆರಾಧನೆಯು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. ದತ್ತಾತ್ರೇಯನ ಅವತಾರವೆಂದೇ ನಂಬಲಾದ ನರಸಿಂಹ ಸರಸ್ವತಿ(ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೭೮-೧೪೫೫)ಗಳು ಬೀದರ್ ನಗರಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಹಮನಿ ಸುಲ್ತಾನನಾಗಿದ್ದ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನ್‌ನನ್ನು ಗಂಭೀರ ಸ್ವರೂಪದ ಖಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಗುಣಮುಖನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಆರಾಧನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದರೆ ಗುಲಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವರ ಗಾಣಗಾಪುರ, ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುರುಗದ್ದೆ, ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾಬಾಬುಡನ್ ಗಿರಿಯಲ್ಲಿರುವ ದತ್ತಪೀಠ.

ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯವೆಂದರೆ ಮೈಲಾರ ಮತ್ತು ಅವನ ಪತ್ನಿ ಮಾಳಚಿ(ಮಾಳವ್ವ)ಯ ಆರಾಧನೆ. ಈ ಪಂಥದ ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದರೆ ಬೀದರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆದಿ ಮತ್ತು ಮಂಗಸೂಳಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೈಲಾರ, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗುಡ್ಡದಗುಡ್ಡಾಪುರ ಮತ್ತು ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೆಳ್ಳೂರು. ಗೊರವರು ಅಥವಾ ವಗ್ಗಯ್ಯರು ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಈ ಪಂಥದ ಪ್ರವರ್ತಕರು ಕೆಂಪು ನೀಳುಡುಪು ಮತ್ತು ಕರಡಿ ತೊಗಲಿನ ಟೊಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸುತ್ತಾಡುವುದನ್ನು ಈಗಲೂ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು

ಕರ್ನಾಟಕದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಂಥವೆಂದರೆ ವೈಷ್ಣವರು. ಕೆಲವು ಮುಂಚಿನ ಗಂಗ ದೊರೆಗಳು ವೈಷ್ಣವರಾಗಿದ್ದರೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಶ್ರೀಪೆರಂಬುದೂರಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೧೭-೧೧೩೭), ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದರೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಅವರ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳೆಂದರೆ ಕಾಂತಿಮತಿ ಮತ್ತು ಕೇಶವ ಪೆರುಮಾಳ. ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸಾರುವ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಧರ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರು. ಪತ್ನಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಮೇತನಾದ

ವಿಷ್ಣುವೇ ಪರಮಾತ್ಮನು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಭಗವಂತ ಮತ್ತು ಮಾನವರ ನಡುವಿನ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರಳು. ಹೀಗಾಗಿ, ಈ ಪಂಥವನ್ನು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಮಾನುಜರು ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಸರ್ವ ಜನರಿಗೂ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಲೆತ್ತಿಸಿದರು; ಅಸ್ವಶ್ವರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವರ್ಗದವರಿಗೂ ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದಿನಗಳಂದು ದೇವಾಲಯ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿ ಒಂದು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನೇ ಇರಿಸಿದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದರ್ಜೆಯ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತ ಹೊಯ್ಸಳ ಶೈಲಿಯ ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯವೂ ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೇಲುಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಚೆಲುವ ನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿಯ ಹೆಸರಾಂತ ದೇವಾಲಯವಿದ್ದರೆ, ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದವರ ಪರಕಾಲ ಮಠವಿದೆ.

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು

ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ತರುವಾಯ ಬಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಆಚಾರ್ಯರೇ ಮಧ್ವರು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೦-೧೨೮೦). ಇವರು ಉಡುಪಿ ಬಳಿ ಇರುವ ಪಾಜಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರು ದ್ವೈತ ದರ್ಶನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದರು. ರಾಮಾನುಜ ಮತ್ತು ಮಧ್ವರ ಬೋಧನೆಗಳು ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿ ಚಳವಳಿಯು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಲು ನೆರವಾದವು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಅಷ್ಟ ಮಠಗಳು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಧಿದೈವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಪೂಜಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು “ಪರ್ಯಾಯ” ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಕಾರ ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಮಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮತ್ತೆರಡು ಮುಖ್ಯವಾದ ಮಠಗಳೆಂದರೆ ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಉತ್ತರಾದಿ ಮಠ ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಬೃಂದಾವನ.

ಶಕ್ತಿ ಆರಾಧನೆ: ರಾಜ್ಯದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಮಾತೃ ದೇವತಾ ಪೂಜೆ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸರಿ ಸುಮಾರು ಎಲ್ಲ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಾಮದೇವತಾ ಗುಡಿಗಳಿದ್ದು ಅವು ಗ್ರಾಮದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತವೆಂಬ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಮಾತೃದೇವತೆಯರು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡಾಗ ಕಾಲರಾ, ಸಿಡುಬು, ಪ್ಲೇಗ್, ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಇದೆ. ಇಂತಹ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು: ಮಾರಮ್ಮ, ಯಾಲಗಮ್ಮ, ಯಲ್ಲಮ್ಮ, ರೇಣುಕಮ್ಮ, ದುರ್ಗಮ್ಮ, ದ್ಯಾಮವ್ವ, ಕಾಳಿಕಾದೇವಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಗುಡಿ ಅಥವಾ ಸರಳ ಪೂಜಾಗೃಹಗಳಿವೆಯಾದರೂ, ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆಕಾರವಿಲ್ಲದ ಕಲ್ಲು ಅಥವಾ ಕಾಷ್ಠವನ್ನೇ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಮ್ಮನೆಂದು ಪೂಜಿಸುವುದು ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕಾಷ್ಠಶಿಲ್ಪಗಳಿರುವೆಡೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಕಡು ಬಣ್ಣ ಬಳಿದು ಸಿಂಗರಿಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿ ಬಲಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಗ್ರಾಮದೇವತೆಯ ಜಾತ್ರೆ/ಪರಿಷೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಲಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳೆಂದರೆ, ಸವದತ್ತಿಯ ಯಲ್ಲಮ್ಮ, ಕೋಲಾರದ ಕೋಲಾರಮ್ಮ, ಬನಶಂಕರಿಯ ಬನಶಂಕರಮ್ಮ, ಸಿರಸಿಯ ಮಾರಿಕಾಂಬಾ,

ಕೋಲಾರಮ್ಮ, ಕೋಲಾರ

ಚಿಂಚಲಿ(ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ) ಮಾಯವ್ವ, ಸನ್ನತಿಯ ಚಂದ್ರಲಾಂಬಾ ಮುಂತಾದವು. ವಾರ್ಷಿಕ ಜಾತ್ರೆ ವೇಳೆ ಸಾವಿರಾರು ಭಕ್ತರು ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುವ ಬೆಂಗಳೂರು ಬಳಿಯ ಹುಸ್ಕೂರಿನ ಮದ್ದೂರಮ್ಮನ ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವರೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ.

ಬೌದ್ಧ ಮತ: ಅಶೋಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಾಲ (ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಸುಮಾರು ೨೭೨ - ೨೩೨)ಕ್ಕಾಗಲೇ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಮತವು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತು. ಅಶೋಕನು ಬನವಾಸಿಗೆ ಬೌದ್ಧ ಮತಪ್ರಚಾರಕರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೬೪೦ ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದ ಹ್ಯೂಯನ್ ತ್ಸಾಂಗ್ ಹೇಳುವಂತೆ ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಬನವಾಸಿ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಬೌದ್ಧ ವಿಹಾರಗಳಿದ್ದವು. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸನ್ನತಿ ಮತ್ತು ಕನಗನಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾತವಾಹನರ ಕಾಲದ ಸ್ತೂಪದ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಅಗೆದು ತೆಗೆಯಲಾಗಿದೆ. ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾದಾಮಿ ಮತ್ತು ಐಹೊಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಬೌದ್ಧ ಸ್ಮಾರಕಗಳಿವೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೋಳಿವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ತಾರಾ ಭಗವತಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಹಂಪಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬೌದ್ಧ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಹೊರತೆಗೆಯಲಾಗಿದೆ. ಬೌದ್ಧ ಆರಾಧನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಶೈವ ಪೂಜಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಮಂಜುಶ್ರೀಯನ್ನು ಮಂಜುನಾಥ ಎಂದು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿರುವುದು. ನಾಥಪಂಥೀಯರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಅವು ಸಿಲುಕಿದಂತೆ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಕದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ, ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿ ಕಂಚಿನ ಮೂರ್ತಿಗಳಿವೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಬೋಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅನೇಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಸಮೂಹದ ಅನೇಕ ಜನರು ನವಬೌದ್ಧರಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಬುದ್ಧ, ಐಹೊಳೆ

ಜೈನ ಧರ್ಮ: ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಜೈನಧರ್ಮವು ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಇದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಇದು ಗುರುತರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಕೊನೆಯ ಶ್ರುತ ಕೇವಲಿ, ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಭಾಜನನಾದ ಭದ್ರಬಾಹು ಮುನಿಯು, ಮೌರ್ಯ ರಾಜಕುಮಾರನೊರ್ವನೊಡನೆ ಭಾರಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂಬಾಲಕರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕರ್ನಾಟಕದ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಂತಿಮ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದನು. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಲಸಿ (ಪ್ರಾಚೀನ ಪಲಶಿಕ)ಯಲ್ಲಿ ಬನವಾಸಿಯ ಕದಂಬರು ಜೈನ ಬಸದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ಗಂಗರು ಜೈನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದಲ್ಲಿರುವ ಸುವಿಖ್ಯಾತ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರನ ಬೃಹತ್ ಏಕಶಿಲಾ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಗಂಗರ ದಂಡನಾಯಕ ಮತ್ತು ವಿಧ್ವಾಂಸನೂ ಆಗಿದ್ದ ಚಾವುಂಡರಾಯನೇ ಮಾಡಿಸಿದನು (ಸು.ಕ್ರಿ.ಶ ೯೮೧-೮೨). ಇದಕ್ಕೂ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಮದ್ದೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಅರೆತಿಪ್ಪೂರಿನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಗೊಮ್ಮಟ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು (ಕ್ರಿ.ಶ ೯೧೮). ಗಂಗರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ, ಮಣ್ಣೆ ಮತ್ತು ಕಂಬದಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಸತಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಗಂಗರ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ

ಗೊಮ್ಮಟ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ

ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಜೈನ ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದ ಪೂಜ್ಯಪಾದ (ದೇವನಂದಿ) ಮತ್ತು ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರು ಇದ್ದರಲ್ಲದೇ, ಕನ್ನಡ ಲೇಖಕರಾಗಿದ್ದ ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಚಾವುಂಡರಾಯ ಜೈನರಾಗಿದ್ದರು. ಕದಂಬರು, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಮಹಾನ್ ಪೋಷಕರಾಗಿದ್ದರು. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗಣಿತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದ ಮಹಾವೀರ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳಾದ ಶ್ರೀವಿಜಯ, ಪಂಪ, ಪೊನ್ನ, ಜನ್ನ ಮತ್ತು ರನ್ನ ಜೈನರಾಗಿದ್ದರು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೆತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ ಗೊಮ್ಮಟ ಮೂರ್ತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳೆಂದರೆ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹುಣಸೂರಿಗೆ ಸಮೀಪವಿರುವ ಗೊಮ್ಮಟಗಿರಿ (ಸುಮಾರು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನ). ಬಸ್ತಿಹೊಸಕೋಟೆ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾರ್ಕಳ(ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೩೨), ವೇಣೂರು(ಕ್ರಿ.ಶ.೧೬೦೩) ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ(೧೯೮೨). ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಜೈನರಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ದಿಗಂಬರ ಪಂಥದವರೇ ಜಾಸ್ತಿ. ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಗುಜರಾತ್ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ಥಾನ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ ವಹಿವಾಟಿನ ಸಂಬಂಧ ವಲಸೆ ಬಂದು ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಶ್ರೇತಾಂಬರರು ಗಣನೀಯ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿಖ್ ಧರ್ಮ: ಸಿಖ್ ಧರ್ಮವೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇಲೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೀದರ್ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಸಿಖ್ ಧರ್ಮಗುರು ನಾನಕರು ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಪವಿತ್ರ ನೆನಪಿಗೆ

ಗುರು ನಾನಕ್ ಝರಾ, ಬೀದರ್

ಕಟ್ಟಿಸಿರುವ ಗುರುನಾನಕ್ ಝರಾ ಸಾಹಿಬ್ ಈಗಲೂ ಇದೆ. ಗುರುಗೋವಿಂದ ಸಿಂಗರ ಪರಮಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದ ಐವರು ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ (ಪಂಚ ಪ್ಯಾರಾಸ್) ಒಬ್ಬರಾದ ಬೀದರಿನ ಭಾಲ್ ಸಾಹಿಬ್ ಚಂದ್ (ನಂತರ ಸಾಹಿಬ್ ಸಿಂಗ್ ಎಂದು ಖ್ಯಾತರಾದವರು) ಕೌರಿಕ ಜಾತಿಗೆ ಮೂಲತಃ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದು ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಖಿಲ್ಸಾ ಸೇರಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ನವಾಬ್ ಹೈದರಾಲಿ ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿದ್ದ ಸಿಖ್ ಯೋಧರ ಸಂತತಿಯವರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರು, ಗುಲಬರ್ಗಾ ಮತ್ತು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುದ್ವಾರ ಅಥವಾ ಸಿಖ್ ಪೂಜಾ ಮಂದಿರಗಳಿವೆ.

ಇಸ್ಲಾಂ: ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮವು ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆ. ಮೊದಮೊದಲು ಅರಬ್ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಂದರು ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆ ನಿಂತರು. ಶಾಸನಗಳು ಅವರನ್ನು ತಜ್ಜಿಕರೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದ ಖ್ಯಾತ ಸಂಜಾಂ ತಾಮ್ರಶಾಸನ ತಿಳಿಸುವಂತೆ, ಇಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ತಜ್ಜಿಕ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿದ್ದನಲ್ಲದೇ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯಾಪಾರ-ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಜನವಸತಿಗಳಿದ್ದವು. ಗೋವೆಯ ಕದಂಬರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಆಳುಪರು ಮತ್ತು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಂ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಂಜಮಾನ (ಅಂಜುಮಾನ್) ಎಂಬ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಟನೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಅರಬ್ಬರಂತೆ ಶಫಿ ಪಂಥದವರಾಗಿರುವ ನವಾಯತರು ಮತ್ತು ಮಾಪಿಳ್ಳೆ (ಮೋಪ್ಲಾ) ಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದ

ಜಮ್‌ಯಾ ಮಸೀದಿ (ಮಸ್ಜಿದ್-ಎ-ಅಲ್ಲಾ), ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ

ಮುಸ್ಲಿಮರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಉರ್ದು ಮಾತನಾಡುವ ಆಫ್ಘನ್ನರು, ತುರುಷ್ಕರು, ಪರ್ಶಿಯನ್ನರು ಮುಂತಾದವರು ಹನಾಫಿ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನು ದಖ್ಖಿನಿ ಮುಸ್ಲಿಮರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವುದೂ ಇದೆ. ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಪರ್ಶಿಯನ್ ಮತ್ತು ಅರೇಬಿಕ್ ಭಾಷೆಗಳು ಮುಸ್ಲಿಮರ ಮೂಲಕವೇ ಬಂದವು. ದಖ್ಖಿನಿ ಉರ್ದು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಕಸಿತಗೊಂಡಿತು. ಇಂಡೋ ಇಸ್ಲಾಮಿಕ್ ವಾಸ್ತುಕಲೆಯ ಅನೇಕ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಗುಲಬರ್ಗಾ, ಬೀದರ್, ಬಿಜಾಪುರ, ಶಹಾಪುರ, ಸಾಗರ, ಗೋಗಿ, ಅಷ್ಟೂರು, ಸಿರಾ, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ಮುಂತಾದೆಡೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸೂಫಿ ಪಂಥವು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದು ಗುಲ್ಬರ್ಗಾದಲ್ಲಿರುವ ಬಂದೇ ನವಾಜ್ ಗೇಸು ದರವಾಜ ದರ್ಗಾ, ಸರ್ವರ ಆದರ ಗೌರವಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಗುಲಬರ್ಗಾ, ಬೀದರ್ ಮತ್ತು ಬಿಜಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದ ಸೂಫಿ ಸಂತರನ್ನು ಬಹಮನಿ ಸುಲ್ತಾನರು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು. ಕಾಫಿ, ಕಾಗದ ಮತ್ತು ಅಗರಬತ್ತಿ ಮುಸ್ಲಿಮರಿಂದ ಪರಿಚಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಾಗಿವೆ. ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನನು ರೇಷ್ಮೆ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದ್ದನು.

ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ: ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಆಗಮನದೊಂದಿಗೆ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕರೂ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ತಲುಪಿದರು. ಮಂಗಳೂರು, ಕುಂದಾಪುರ ಮತ್ತು ಹೊನ್ನಾವರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಹಿಂದೂಗಳ ಮತಾಂತರಕ್ಕೂ ತೊಡಗಿದರು. ಗೋವಾದಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ನಡೆಸಿದ ಪಾಪಂಡ ವಿಚಾರಣೆ, ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳ ಹರಡುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷಾಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಅನೇಕ ಕ್ರೈಸ್ತರು ಕರ್ನಾಟಕದತ್ತ ವಲಸೆ ಬಂದರು. ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರನ್ನು ಕೆಳದಿಯ ನಾಯಕರು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚರ್ಚನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೆಳದಿಯ ರಾಣಿ ಚನ್ನಮ್ಮ ಅನುಮತಿ ಇತ್ತುದಲ್ಲದೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ನಿವೇಶನವನ್ನೂ ನೀಡಿದ್ದಳು. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಟೆಸ್ಟೆಂಟ್ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕರು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬ್ಯಾಸೆಲ್ ಮತ್ತು ಲಂಡನ್ ಮಿಷನರಿಯವರು, ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಮೊದಲು, ಅಂದರೆ ೧೮೧೦ರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ಲಂಡನ್ ಮಿಷನ್ ತನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ೧೮೨೦ರ ವೇಳೆಗೆ ಅದು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೂ ಬಂದಿತು. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ೧೮೨೧ರಿಂದ ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವೆಸ್ಲಿಯನ್ ಮಿಷನರಿಯವರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ೧೮೩೪ರಿಂದ ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಷನರಿಯವರು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಧಾರವಾಡ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಹಾವೇರಿ ಮತ್ತು ಗದಗಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶ ಸಾಧಿಸಿದರು. ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಷನರಿಯವರು ೧೮೪೩ರಿಂದ 'ಮಂಗಳೂರು ಸಮಾಚಾರ' ಎಂಬ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಕನ್ನಡ ಸುದ್ದಿ ಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ತಾಳೆಗರಿಗಳ ಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕನ್ನಡದ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅವರು ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿದರು. ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಟೆಸ್ಟೆಂಟ್ ಮಿಷನರಿಗಳು ಮಂಗಳೂರು, ಮಡಿಕೇರಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ ಮುಂತಾದೆಡೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದರಲ್ಲದೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನೂ ಪರಿಚಯಿಸಿದರು.

ಸೇಂಟ್ ಮೇರಿ ಬ್ಯಾಸಿಲಿಕಾ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಆಧುನಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಳವಳಿಗಳು

ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಳವಳಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜ, ಆರ್ಯ ಸಮಾಜ, ಥಿಯಾಸಫಿಕಲ್ ಸೊಸೈಟಿ, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಠ, ಚಿನ್ನಯ ಮಿಷನ್, ಪ್ರಜಾಪಿತ ಬ್ರಹ್ಮಕುಮಾರಿ ಈಶ್ವರೀಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮುಂತಾದವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿವೆ. ಥಿಯಾಸಫಿಕಲ್ ಸೊಸೈಟಿಯು ೧೮೮೬ರಿಂದಲೇ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲೂ ನಂತರ ಬೆಂಗಳೂರು ದಂಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ, ಆನಂತರ ಮಂಗಳೂರು (೧೯೦೧), ಧಾರವಾಡ(೧೯೦೨) ಮುಂತಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ೧೯೦೪ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶಾಖೆಯೊಂದನ್ನು ತೆರೆದ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಠವು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಖೆಯನ್ನು ತೆರೆದದ್ದು ೧೯೨೨ರಲ್ಲಿ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರುಗಳಿಗೆ ೧೮೯೨ರಲ್ಲಿ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದು ಮೈಸೂರಿನ ಅರಸ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರಿಂದ ಹಣದ ನೆರವು ಪಡೆದು, ಸಿಕ್ಯಾಗೋ ನಗರದ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೂ ತೆರಳಿದ್ದರು. ಇವರ ನಂಬಿಕೆ ಹಿಂಬಾಲಕರಲ್ಲೊಬ್ಬನಾಗಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನ ಅಳಸಿಂಹ ಪೆರುಮಾಳ (೧೮೬೫-೧೯೦೯) ಎಂಬ ಯುವಕನು ಸ್ವಾಮಿಯ ಇಚ್ಛೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ 'ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನ್' ಎಂಬ ನಿಯತಕಾಲಿಕವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದನು.

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ

ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜವು ೧೮೬೬ ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೊದಲ ಶಾಖೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. ಮುಂದೆ ಮಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ ಮಂಡಳಿಯೊಂದನ್ನು ೧೮೯೨ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದ ಕುದ್ದುಲ್ ರಂಗರಾವ್, ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜದ ಆದರ್ಶಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದ ಸರ್.ನಾರಾಯಣ ಚಂದಾವರ್ಕರ್, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊನ್ನಾವರದಿಂದ ಬಂದವರಾಗಿದ್ದರು.

ಹಬ್ಬಗಳು ಮತ್ತು ಜಾತ್ರೆಗಳು

ಕರಗ, ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ

ಹಿಂದೂಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪವಿತ್ರ ದಿನಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹಬ್ಬಗಳು ಮತ್ತು ವ್ರತೋಪಾಸನೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಹಿಂದೂಗಳು ಆಚರಿಸುವ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಲೇ ಬೇಕಾದವೆಂದರೆ, ಪ್ರತಿ ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹೊಸವರ್ಷಾಚರಣೆಯ ಉಗಾದಿ, ರಾಮ ನವಮಿ ಅಥವಾ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಜನ್ಮದಿನಾಚರಣೆ (ಚೈತ್ರ ಮಾಸದ ೯ನೇ ದಿನ); ಶಂಕರ ಜಯಂತಿ ಅಥವಾ ಆದಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಜನ್ಮದಿನ (ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ಪಂಚಮಿ); ಬಸವ ಜಯಂತಿ ಅಥವಾ ಬಸವೇಶ್ವರರ ಜನ್ಮದಿನ(ಅಕ್ಷಯ ತೃತೀಯ), ಕಾರ ಹುಣ್ಣಿಮೆ (ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ದಿನ) ಆಷಾಡ ಏಕಾದಶಿ (ಆಷಾಡ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ೧೧ನೇ ದಿನ); ಭೀಮನ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ (ಆಷಾಡ ಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ದಿನ);

ನಾಗರ ಪಂಚಮಿ (ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದ ಪಂಚಮಿ ದಿನ); ಗೋಕುಲಾಷ್ಟಮಿ ಅಥವಾ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿ (ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ೮ನೇ ದಿನ), ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಜನ್ಮದಿನ; ಗಣೇಶ ಚತುರ್ಥಿ (ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ೪ನೇ ದಿನ); ನವರಾತ್ರಿ ಅಥವಾ ದಸರಾ (ಆಶ್ವೀಜ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಮೊದಲ ೧೦ ದಿವಸಗಳು); ದೀಪಾವಳಿ (ಆಶ್ವೀಜ ಮಾಸ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ೧೩ನೇ ದಿನ); ಭೋಗಿ ಮತ್ತು ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ (ಕ್ರಮವಾಗಿ ೧೩ ಮತ್ತು ೧೪ನೇ ಜನವರಿ); ಮಹಾ ಶಿವರಾತ್ರಿ (ಮಾಘಮಾಸ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ೧೩ ಅಥವಾ ೧೪ನೇ ದಿನ); ಮತ್ತು ಕಾಮದೇವನ ದಹನವನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುವ ಸಂಭ್ರಮ ಮತ್ತು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವ ಕಾಮನ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಅಥವಾ ಹೋಲಿ ಹಬ್ಬ (ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ದಿನ).

ರಾಜ್ಯದ ಹಲವೆಡೆ ನವರಾತ್ರಿಯನ್ನು ನಾಡ ಹಬ್ಬವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವ ಪರಂಪರೆ ಇದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವುದೇ ಮೈಸೂರು ದಸರಾ. ವಿಜಯದಶಮಿಯಂದು ಉನ್ನತ ಗಜವೊಂದರ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಅಂಬಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಸೀನಳಾಗಿರುವ ಚಾಮುಂಡೇಶ್ವರಿ ದೇವಿಯ ವೈಭವೋಪೇತ ಮೆರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಅರಮನೆಯಿಂದ ಬನ್ನಿ ಮಂಟಪದವರೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲಾಗುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಾಲಂಕೃತ ಆನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುವ ಸ್ತಬ್ಧ ಚಿತ್ರಗಳು, ಪದಾತಿರಳ, ಅಶ್ವಾರೋಹಿರಳ, ಭಾರತ್ ಸ್ಕೌಟ್ ಮತ್ತು ಗೈಡ್ಸ್, ಎನ್.ಸಿ.ಸಿ., ಭಾರತ ಸೇವಾಧಿಕಾರಿ, ಪೊಲೀಸ್ ಬ್ಯಾಂಡ್ ಮತ್ತು ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ಸಾಗುವ ರಂಗುರಂಗಾದ ಉಡುಪುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಮೈಸೂರು ನಗರದ ವಿವಿಧ ಶಾಲಾ-ಕಾಲೇಜುಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಕಲಾವಿದರೇ ಮುಂತಾದವರು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವರು. ರಾಜ ಪ್ರಭುತ್ವವಿದ್ದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಬಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜ ಮತ್ತು ಯುವರಾಜರು ಕುಳಿತು ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಆಡಂಬರದ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಈಗಲೂ ವೃದ್ಧರನೇಕರು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡು ಪುಳಕಿತರಾಗುವುದುಂಟು. ದಸರಾ ಆಚರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ನಗರವು ಪ್ರವಾಸಿಗರಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದು, ಅವರಿಗಾಗಿ ವಿಧವಿಧವಾದ ಮನರಂಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಇನ್ನೂ ಹಲವೆಡೆ (ಮಡಿಕೇರಿ, ಮಂಗಳೂರು, ಇತ್ಯಾದಿ) ದಸರಾ ಹಬ್ಬದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳು ಜರುಗುವುದುಂಟು.

ರಾಮನವಮಿ ಮತ್ತು ಗಣೇಶ ಚತುರ್ಥಿ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮದಿಂದ ನಾಗರಿಕರು ಪೂಜೆ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವರು. ಉತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಜನನಾಯಕರಿಂದ ಭಾಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಜರುಗಿದರೆ, ಹರಿಕಥೆ, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರನ್ನು ರಂಜಿಸುತ್ತವೆ. ಕೊಡವರು ಕೊಯ್ಲು ಮುಹೂರ್ತ, ಕಾವೇರಿ ಸಂಕ್ರಮಣ ಮತ್ತು ಹುತ್ತರಿ ಹಬ್ಬ (ಸುಗ್ಗಿ ಹಬ್ಬ) ಎಂಬ ಮೂರು ಮುಖ್ಯವಾದ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ ಸಂಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ರಾಮನಗರ, ಮಾಲೂರು ಮುಂತಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಜರುಗುವ 'ಕರಗ' ಒಂದು ಸಡಗರ ಸಂಭ್ರಮದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಮುಸ್ಲಿಮರ ಪ್ರಮುಖ ಹಬ್ಬಗಳೆಂದರೆ ಈದ್-ಉಲ್-ಫಿತ್ರ್. ಇದು ರಮಜಾನ್ ಹಬ್ಬದ ಕೊನೇ ದಿನ ಉಪವಾಸ ವ್ರತದ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಪವಿತ್ರ ದಿನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದುಲ್-ಉಲ್-ಜುಹಾ ಅಥವಾ ಬಕ್ರೀದ್ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಝಲ್-ಹಜಾ ತಿಂಗಳ ೯ನೇ ದಿನ ಆಚರಿಸುವರು. ಶಬಾನ್ ತಿಂಗಳ ೧೩ನೇ ದಿನ ಆಚರಿಸುವ ಷಬ್-ಎ-ಬರಾತ್ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಹಬ್ಬ.

ಜಾತ್ರೆಯ ಒಂದು ದೃಶ್ಯ

ರಾಜ್ಯದ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವ ಮೊಹರಂ ಹಬ್ಬದಂದು ಸಂಜೆ ನಡೆಯುವ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದು-ಮುಸ್ಲಿಮರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ಸಾಗುವ ಪದ್ಧತಿ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ಅಂದು ತಾಬೂತುಗಳನ್ನು ಸಕಲ ಗೌರವಗಳೊಂದಿಗೆ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರು ಹೊಸವರ್ಷಾಚರಣೆಯಲ್ಲದೆ, ಗುಡ್ ಫ್ರೈಡೇ, ಆರೋಹಣ ದಿನ (Ascension day) ಸೇಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ ಫೀಸ್ಟ್, ಈಸ್ಟರ್ ಭಾನುವಾರ, ಪುನರುತ್ಥಾನ ದಿನ (The day of Resurrection), ಮೇರಿ ಮಾತೆಯ ಜನ್ಮದಿನ, ಕ್ರಿಸ್ ಮಸ್ (ಏಸು ಕ್ರಿಸ್ತನ ಜನ್ಮದಿನ), ಥ್ಯಾಂಕ್ಸ್ ಗಿವಿಂಗ್ ದಿನ, ಸುಗ್ಗಿ ಹಬ್ಬ (Harvest Festival) ಮತ್ತು ಚರ್ಚಿನ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ ಮುಂತಾದ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವರು. ಜೈನರು ಅನೇಕ ಹಿಂದೂ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಆಚರಿಸುವರು. ಉಪವಾಸ ವ್ರತಶಾಲನೆ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪಾರಾಯಣ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಜೈನರು ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುವರು. ಇವರು ಆಚರಿಸುವ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಹಬ್ಬಗಳೆಂದರೆ: ಆದಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರ [ವೃಷಭದೇವ]ನ ಪುತ್ರ ಭರತನ ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವ ಚೈತ್ರ ಪುದಿಪದ್ (ಉಗಾದಿ); ಮಹಾವೀರ ಜಯಂತಿ (ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲ ತ್ರಯೋದಶಿ): ಆದಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರನು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮತ್ತು ಅವನ ಪುತ್ರ ಭರತನು 'ಚಕ್ರರತ್ನ'ವನ್ನು ತನ್ನದಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ವಿಜಯ ದಶಮಿ [ದಸರಾ]; ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಲಕ್ಷ್ಮಿಯರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಮಹಾವೀರನ ಮಹಾನಿರ್ವಾಣದ ದಿನವಾದ ದೀಪಾವಳಿ; ಮತ್ತು ಜಿನರಾತ್ರಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ೧೪ನೇ ದಿನ. [ಶಿವರಾತ್ರಿ]. ಸಿಖ್ಖರು ಕಾರ್ತಿಕ ಪೌರ್ಣಿಮೆಯಂದು ಗುರು ನಾನಕರ ಜನ್ಮ ದಿನವನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆಚರಿಸುವರು. ಬೀದರಿನಲ್ಲಿರುವ ನಾನಕ್ ಝಿರಾದ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವ ದಿನವನ್ನು ಗುರುಗ್ರಂಥ ಸಾಹಿಬನ ಅಖಂಡ ಪಠಣ, ಕೀರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಸತ್ಸಂಗ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಉತ್ಸಾಹ ಮತ್ತು ಆಡಂಬರದಿಂದ ಸಿಖ್ಖರು ಆಚರಿಸುವರು. ದೇಶದ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಖ್ಖರು ಬಂದು ನೆರೆಯುವರು.

ಜಾತ್ರೆಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಲು ಸುಗ್ಗಿಯ ನಂತರ ಜಾತ್ರೆ / ಪರಿಷೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಜೈನ ಬಸದಿಗಳು, ಮುಸ್ಲಿಮರ ದರ್ಗಾಗಳು ಮತ್ತು ಇತರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಂಥಗಳ ಪೂಜಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವಗಳು ಜರುಗುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಬಂದು ಬಹಳ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುವರು. ಜಾತ್ರೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೆರನಾದ ಜಾತಿ, ಪಂಥ ಅಥವಾ ಮತ ಸಂಬಂಧವಾದ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದೇ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ರಥೋತ್ಸವ, ಮೆರವಣಿಗೆ, ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಸಡಗರಗಳಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸುವುದೊಂದು ವಿಶೇಷ. ಇಂತಹ ಜಾತ್ರೆ ಪರಿಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ಗೊಂಬೆ, ಆಟಕೆ, ಬಳೆ, ಪಾತ್ರೆ - ಪರಡಿ, ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಗೃಹೋಪಕರಣ, ಸೀರೆ, ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಬಟ್ಟೆ - ಬರೆ, ಸಿಹಿ ಮತ್ತು ಉಪ್ಪು ಖಾರದ ವಿವಿಧ ತೆರನಾದ ತಿಂಡಿ, ತಂಪು ಪಾನೀಯ, ಹಣ್ಣುಗಳೇ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಂಥ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ದನಗಳ ಜಾತ್ರೆಯೂ ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಘಟಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಸಂಚಾರಿ ಹೋಟೆಲು ಮತ್ತು ಸಂಚಾರಿ ನಾಟಕ, ಸಿನೆಮಾ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು, ಇಂತಹ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವವಲ್ಲದೆ ಜನರನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ.

ಪ್ರಮುಖ ಜಾತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಉರುಸುಗಳ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಪಟ್ಟಿ

ಸ್ಥಳ	ತಿಂಗಳು	ಜಾತ್ರೆಯ ಕೇಂದ್ರ ದೇವರು	ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವ ಒಟ್ಟು ದಿನಗಳು	ಪಾಲೊಳ್ಳುವವರ ಅಂದಾಜು ಸಂಖ್ಯೆ
ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆ ಬನಶಂಕರಿ, ಬಾದಾಮಿ ತಾಲೂಕು ಶಿವಯೋಗ ಮಂದಿರ ಬಾದಾಮಿ ತಾಲೂಕು	ಬನದ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಜನವರಿ/ ಫೆಬ್ರವರಿ	ಬನಶಂಕರಿ ಹಾನಗಲ್ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ	೫ ೪	೫೦,೦೦೦ ೫೦,೦೦೦
ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ನಗರ ಪೇಟೆ	ಏಪ್ರಿಲ್	ಧರ್ಮರಾಯ(ಕರಗ)	೧	೫ ಲಕ್ಷ
ಬಸವನಗುಡಿ	ನವೆಂಬರ್	ಬಸವಣ್ಣ (ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಪರಿಷೆ)	೧	೫೦,೦೦೦
ಹನುಮಂತನಗರ	ಆಗಸ್ಟ್	ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ	೩	೩ ಲಕ್ಷ
ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜಿಲ್ಲೆ ಹುಸ್ಸೂರ್, ಆನಕಲ್ ತಾಲೂಕು	ಫೆಬ್ರವರಿ/ ಮಾರ್ಚ್	ಮದ್ದೂರಮ್ಮ	೧	೪೦,೦೦೦
ಮಾಗಡಿ	ಏಪ್ರಿಲ್	ರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿ	೧	೧ ಲಕ್ಷ
ಮೇಲಿನ ಜುಗನ ಹಳ್ಳಿ ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರ ತಾ	ಡಿಸೆಂಬರ್	ಘಾಟಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ	೧	೧ ಲಕ್ಷ
ಶಿವಗಂಗ ನಲಮಂಗಲ ತಾ	ಜನವರಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ	ಗಂಗಾಧರೇಶ್ವರ	೭	೫೦,೦೦೦
ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಪಂಥ್ ಬಾಳೇಕುದ್ರಿ ಬೆಳಗಾವಿ ತಾ	ಏಪ್ರಿಲ್/ಮೇ	ದತ್ತ ಮಹಾರಾಜ್	೩	೨೫,೦೦೦
ಸವದತ್ತಿ	ಅಕ್ಟೋಬರ್/ ನವೆಂಬರ್/ ಡಿಸೆಂಬರ್ (ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ)	ಯಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿ		೧ ಲಕ್ಷ ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕ
ಹಂಡಿ ಬಡಗನಾಥ ಖಾನಾಪುರ ತಾಲೂಕು	ಫೆಬ್ರವರಿ (ಶಿವರಾತ್ರಿ)	ಕಾಲಬೈರವ	೨	೫೦,೦೦೦
ಚಿಂಚಳಿ, ರಾಯ್ ಬಾಗ್ ತಾಲೂಕು	ಫೆಬ್ರವರಿ	ಮಾಯವ್ವ	೧	೧ ಲಕ್ಷ
ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಮೈಲಾರ, ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕು	ಏಪ್ರಿಲ್	ಮೈಲಾರಲಿಂಗ	೪	೨ ಲಕ್ಷ
ಹಂಪಿ, ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕು	ನವೆಂಬರ್	ವಿರೂಪಾಕ್ಷ	೪	೨ ಲಕ್ಷ
ಬಳ್ಳಾರಿ	ಫೆಬ್ರವರಿ	ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ	೭	೮೦,೦೦೦
ಕುರುಗೋಡು, ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕು	ಏಪ್ರಿಲ್	ಬಸವೇಶ್ವರ	೨	೫೦,೦೦೦

ಸಂಡೂರು	ನವೆಂಬರ್	ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ	೪	೨೦,೦೦೦
ಯಶವಂತನಗರ್, ಸಂಡೂರ್ ತಾ	ಏಪ್ರಿಲ್	ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ	೨	೫೦,೦೦೦
ಕೊಟ್ಟೂರು, ಕೊಡ್ಲಿಗಿ ತಾ	ಜನವರಿ/ ಫೆಬ್ರವರಿ	ಬಸವೇಶ್ವರ	೪	೫೦,೦೦೦
ಬೀದರ್ ಜಿಲ್ಲೆ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ	(ಶವ್ವಾಲ್)	ಹಜರತ್ ಸೈಯದ್ ತಾಜುದ್ದೀನ್ ಬಾಗಸವಾರ್ ಉರುಸ್	೫	೨೫,೦೦೦
ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ	ಏಪ್ರಿಲ್/ಮೇ	ಬಸವೇಶ್ವರ	೩	೫೦,೦೦೦
ಹುಮ್ಮಾಬಾದ್	ಡಿಸೆಂಬರ್	ವೀರಭದ್ರ	೭	೩೦,೦೦೦
ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ ಬಿಜಾಪುರ	ಜನವರಿ/ಫೆಬ್ರವರಿ	ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ	೮	೩೦,೦೦೦
ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆ ಮಹದೇಶ್ವರ ಬೆಟ್ಟ ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ತಾ	ಅಕ್ಟೋಬರ್/ ನವೆಂಬರ್	ಮಲೆ ಮಹದೇಶ್ವರ	೭	೧ ಲಕ್ಷ
ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಇನಾಮ್ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಪೀಠ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ತಾ	ಮಾರ್ಚ್	ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಬಾಬಾಬುಡನ್	೩	೨೫,೦೦೦
ಅಂತರಘಟ್ಟ ತರೀಕೆರೆ ತಾ	ಫೆಬ್ರವರಿ	ಅಂತರಘಟ್ಟಮ್ಮ	೧೦	೧ ಲಕ್ಷ
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ನಾಯಕನಹಟ್ಟಿ ಚಿಕ್ಕಕೆರೆ ತಾ	ಮಾರ್ಚ್	ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರ	೧೫	೪೫,೦೦೦
ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ	ನವೆಂಬರ್	ಮಂಜುನಾಥೇಶ್ವರ	೩	೧,೦೦,೦೦೦
ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆ ಯಲೆಬೇತೂರು ದಾವಣಗೆರೆ ತಾ	ಮಾರ್ಚ್(ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ) ಜನವರಿ (ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ)	ದುಗ್ಗಮ್ಮ ಮಾರಿಕಾಂಬ	೧ ೧	೮೦,೦೦೦ ೮೦,೦೦೦
ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಯಮನೂರ್, ನವಲಗುಂದ ತಾ	ಮಾರ್ಚ್ /ಏಪ್ರಿಲ್	ರಾಜಾ ಬಾಗ್ ಸವಾರ್ ಉರುಸ್	೧	೨೦,೦೦೦
ಧಾರವಾಡ	ಆಗಸ್ಟ್	ಉಳವಿ ಬಸವಣ್ಣ	೧	೩೦,೦೦೦
ಧಾರವಾಡ	ಫೆಬ್ರವರಿ	ಮುರುಗೇಂದ್ರ	೧	೩೦,೦೦೦
ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ	ಫೆಬ್ರವರಿ	ಸಿದ್ದರೂಢ	೭	೧ ಲಕ್ಷ
ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಗದಗ್	ಏಪ್ರಿಲ್	ತೋಟದ	೧	೨೦,೦೦೦
ಮುಕ್ತಿ ಮಂದಿರ ಶಿರಹಟ್ಟಿ ತಾಲೂಕು	ಫೆಬ್ರವರಿ	ಧರ್ಮ ರಥೋತ್ಸವ	೭	೧ ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ

ಇಟಗಿ, ರೋಣ ತಾ	ನವೆಂಬರ್ (ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸ)	ಇಟಗಿ ಭೀಮವ್ವ	೫	೨೫,೦೦೦ಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ
ಗುಲಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆ ಗುಲಬರ್ಗಾ	ಮಾರ್ಚ್	ಶರಣ ಬಸಪ್ಪ	೧೫	೧ ಲಕ್ಷ
ಗುಲಬರ್ಗಾ	ಝೆಕ್ಯದಾ	ಖಾಜಾ ಬಂದೇ ನವಾರ್ಹು	೩	೧ ಲಕ್ಷ
ದಿಗ್ಗಿ, ಶಹಾಪುರ ತಾ	ಆಗಸ್ಟ್	ಸಂಗಮನಾಥ	೩	೫೦,೦೦೦
ಗಾಣಗಾಪುರ (ದೇವರ) ಅಪ್ಪಲ್ ಪುರ ತಾ	ಫೆಬ್ರವರಿ	ದತ್ತಾತ್ರೇಯ	೫	೫೦,೦೦೦
ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ	(೧೨ ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ)	ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರನಿಗೆ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ	೧೩	೨-೩ ಲಕ್ಷ
ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಶಿಶುವಿನಾಲ್, ಶಿಗ್ಗಾವ್ ತಾಲೂಕು	ಮಾರ್ಚ್	ಶಿಶುನಾಳ್ ಷರೀಫ್	೧	೨೦,೦೦೦
ಗುಡ್ಡದ ಗುಡ್ಡಾಪುರ ರಾಣಬೆನ್ನೂರ ತಾಲೂಕು	ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ / ಅಕ್ಟೋಬರ್,	ಮೈಲಾರ ಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೨	೨೫,೦೦೦
ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆ ಭಾಗಮಂಡಲ ಮಡಿಕೇರೆ ತಾಲೂಕು	ಅಕ್ಟೋಬರ್ / ನವೆಂಬರ್	ಕಾವೇರಿ	೨	೨೦,೦೦೦
ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆ ತೋರಣಹಳ್ಳಿ, ಮಾಲೂರು ತಾಲೂಕು	ಜನವರಿ	ಸಪ್ತಲಮ್ಮ	೧೦	೩೦,೦೦೦
ಆವನಿ, ಮುಳಬಾಗಿಲು ತಾಲೂಕು,	ಫೆಬ್ರವರಿ	ರಾಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೧೦	೩೦,೦೦೦
ನಂದಿ, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ತಾಲೂಕು	ಫೆಬ್ರವರಿ	ಭೋಗ ಮತ್ತು ಯೋಗ ನಂದೀಶ್ವರ	೭	೪೦,೦೦೦
ದೊಡ್ಡಕುರುಡಿಪಲ್ಲಿ, [ವಿದುರಾಶ್ವಥ] ಗೌರಿಬಿದನೂರು ತಾಲೂಕು	ಏಪ್ರಿಲ್	ವಿದರರಾನಯನ	೮	೪೦,೦೦೦
ದೇವರಗುಡಿಪಲ್ಲಿ		ಗಡದಂ		
ಬಾಗೇಪಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕು	ಮೇ	ವೆಂಕಟರಮಣ	೧೬	೩೦,೦೦೦
ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ ಕೊಪ್ಪಳ	ಜೂನ್	ಗವಿಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ	೫	೨೦,೦೦೦
ಕುಕ್ಕನೂರು, ಯಲ್ಲುರ್ಗಾ ತಾ	ಮೇ	ಗುಡ್ಡೇಶ್ವರ	೧	೫೦,೦೦೦
ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆ ಮೇಲುಕೋಟೆ, ಪಾಂಡವಪುರ ತಾಲೂಕು	ಮಾರ್ಚ್ / ಏಪ್ರಿಲ್	ಚಲುವನಾರಾಯಣ	೬	೧ ಲಕ್ಷ
ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿ, ನಾಗಮಂಗಲ ತಾಲೂಕು	ಜನವರಿ / ಫೆಬ್ರವರಿ	ಭೈರವ	೧೦	೩೦,೦೦೦
ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ	ಜನವರಿ	ರಂಗನಾಥ	೧	೨೫,೦೦೦

ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟ, ಮೈಸೂರು	ಅಕ್ವೋಬರ್	ಚಾಮುಂಡೇಶ್ವರಿ	೩	೫೦,೦೦೦
ತಲಕಾಡು, ಟಿ.ನರಸೀಪುರ ತಾಲೂಕು	ನವೆಂಬರ್ / ಡಿಸೆಂಬರ್ [೧೨ ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ]	ಪಂಚಲಿಂಗ ದರ್ಶನ	೭	೨ ಲಕ್ಷ
ನಂಜನಗೂಡು	ಮಾರ್ಚ್ / ಏಪ್ರಿಲ್	ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರ	೧೫	೭೫,೦೦೦
ಮುಡುಕೊತೋರೆ, ಟಿ.ನರಸೀಪುರ ತಾಲೂಕು	ಫೆಬ್ರವರಿ / ಮಾರ್ಚ್	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	೩	೨೫,೦೦೦
ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ರಾಯಚೂರು	ಆಗಸ್ಟ್	ಸಯ್ಯದ್ ಶ್ಯಾಮಸ ಆಲಮ್ ಹುಸೇನ್ ಆಲಿ ಉ	೧	೫೦,೦೦೦
ದೇವರ ಭೂಸೂರ್ ಲಿಂಗಸುಗೂರ್ ತಾ	ಫೆಬ್ರವರಿ/ ಮಾರ್ಚ್	ಅಮರೇಶ್ವರ	೧	೫೦,೦೦೦
ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಏಪ್ರಿಲ್	ಕೋಟೆ ಅಂಜನೇಯ	೩	೨೦,೦೦೦
ಇಸ್ಲಾಂಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ತಾ	ಜನವರಿ	ಗುಡ್ಡಕಲ್	೨	೮೦,೦೦೦
ಪುಲಂಗೇರೆ	ಜುಲೈ	ವೆಂಕಟರಮಣ	೧	೩೦,೦೦೦
ಸಾಗರ	ಜನವರಿ [೩ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ]	ಮಾರಿಕಾಂಬ	೯	೪೦,೦೦೦
ಹುಮ್ನ, ಹೊಸನಗರ ತಾ	ಮಾರ್ಚ್	ಪದ್ಮಾವತಿ ಮತ್ತು ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ	೧	೧೦,೦೦೦
ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಸಿದ್ದಗಂಗಾ, ತುಮಕೂರು	ಫೆಬ್ರವರಿ	ಸಿದ್ದಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೧೦	೫೦,೦೦೦
ಯಡಿಯೂರು, ಕುಣಿಗಲ್ ತಾ	ಏಪ್ರಿಲ್	ಸಿದ್ದಲಿಂಗೇಶ್ವರ	೭	೫೦,೦೦೦
ದೇವರಾಯನದುರ್ಗ	ಏಪ್ರಿಲ್/ಮಾರ್ಚ್	ನರಸಿಂಹ	೧	೫೦,೦೦೦
ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ	ಜನವರಿ	ಕೃಷ್ಣಾ	೭	೫೦,೦೦೦
ಕೊಲ್ಲೂರು, ಕುಂದಾಪುರ ತಾ	ನವೆಂಬರ್	ಮೂಕಾಂಬಿಕ	೧೦	೧,೦೦,೦೦೦
ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ, ಸುಳ್ಯ ತಾ	ಡಿಸೆಂಬರ್	ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ	೧	೨೫,೦೦೦
ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಬನವಾಸಿ	ಡಿಸೆಂಬರ್	ಮಧುಕೇಶ್ವರ	೨	೧ ಲಕ್ಷ
ಸಿರಸಿ	ಮಾರ್ಚ್ (೨ ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ)	ಮಾರಿಕಾಂಬ	೭	೧ ಲಕ್ಷ
ಸೊಂಡಾ (ಸ್ವಾಡಿ) ಸಿರಸಿ ತಾ	ಮೇ	ವಾದಿರಾಜ	೫	೨೫,೦೦೦
ಉಳವಿ, ಸೂಪ ತಾ	ಜನವರಿ/ಫೆಬ್ರವರಿ	ಚನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ	೮	೫೦,೦೦೦
ಗೋಕರ್ಣ, ಕುಮಟಾ ತಾ	ಮಾರ್ಚ್ (ಶಿವರಾತ್ರಿ)	ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ	೧	೫೦,೦೦೦